

I
RATNI
DOKUMENTI

- FORMIRANJE BRIGADE I BORBENE AKTIVNOSTI U BOSANSKOJ KRAJINI... (str. 15)
- U SREDNJOJ I ISTOČNOJ BOSNI... (str. 78)
- PRVI PRODOR U SRBIJU... (str. 114)
- ŠESTA NEPRIJATELJSKA OFANZIVA I DRUGI PRODOR U SRBIJU... (str. 122)
- U SANDŽAKU I CRNOJ GORI... (str. 138)
- TREĆI PRODOR U SRBIJU, BORBE NA KOPAONIKU, JASTREPCU, ŠUMADIJI I OSLOBOĐENJE BEOGRADA... (str. 153)
- BORAVAK U VRŠCU I PREORUŽANJE BRIGADE... (str. 189)
- SREMSKI FRONT I ZAVRŠNE OPERACIJE... (str. 229)

ШТАБ
У КРАЈИНИ НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКОГ
ПАРТИЗАНСКОГ ОДРЕДА

Бр. Пр. 35/1-1
И. 1700

БР. 330
ДНЕ 28 маја 1942.

НАРЕДБА

На територији Босанске Крајине оснива се I. УДАРНА БРИГАДА НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКЕ ПАРТИЗАНСКЕ ВОЈСКЕ.

За команданта I. УДАРНЕ БРИГАДЕ поставља се друг РАТКО, досадашњи командант I. баталјона II. К.М.О.П.О

За замјеника команданта друг ВОЈА ТОБОРОВИЋ.

За политичког комесара поставља се друг ВЕЛЈО СТОЈНИЋ, досадашњи политички комесар I. К.М.О.П.О.

✓ За замјеника политичког комесара поставља се друг САВА КАЧАР.

✓ За команданта I. БАТАЛЈОНА поставља се друг ДУШАН ЈОВИЋ.

За замјеника ?

За политичког комесара друг КАЧАР.

За замјеника његова друг РАДЕ БАЊУСА

✓ За команданта II. БАТАЛЈОНА поставља се друг ДУШАН МАТЛИЋ

За замјеника друг ВОЈИЋ МИТРОВ

За политичког комесара друг ЈАРАН.

За замјеника ?

✓ За команданта III. БАТАЛЈОНА поставља се друг СТЕВО КРАЈ.

За замјеника друг ВЕЛЈКО СТОЈАРОВИЋ.

За политичког комесара друг ПЕРО БУРИЋ.

За замјеника друг МЛАДЖЕН МАРИЋ.

✓ За команданта IV. БАТАЛЈОНА поставља се друг ПЕТАР МАНЂИЋ.

За његовог замјеника друг ДРАГОШ СТАНИЋ.

За политичког комесара друг ЈУСУП.

За његовог замјеника друг БОРИЋ АРСЕНИЋ

За команданта чете пратећих оружја поставља се друг СЛАВКО ПРАВИЋ

За његовог замјеника друг ДРАГО ПОПОВИЋ

За политичког комесара друг ГОЈКО ЗЕЧ

За његовог замјеника друг МИТАР ДАКИЋ

За вођника вода за везу поставља се друг СТЕВО ЈУРЉИЋ.

За политичког комесара друг МИРО СТАНИЋ.

I. УДАРНА БРИГАДА НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКЕ ПАРТИЗАНСКЕ ВОЈСКЕ стоји под непосредном командом ОПЕРАТИВНОГ ШТАБА ЗА БОС. КРАЈИНУ.

Ова наредба ступа на снагу даном њеног потписивања.

УКРАЈИНИ ===== СЛОБОДА НАРОДНО!

На положају 21. маја 42.

ЗА ОПЕРАТИВНИ ШТАБ II. К.М.О.П.О.

ЗА БОС. КРАЈИНУ КОМАНДАНТ

КОСТА Б.И.

НАРЕДБУ СЕ ШТАБОВИМА БАТАЛЈОНА ДА ОВУ НАРЕДБУ ДОСТАВЕ СВИМ СВОЈИМ ЧЕТАМА ТАКО ДА СЕ ОВА НАРЕДБА ПРОЧИТА ПРЕД СТРОЈЕМ.

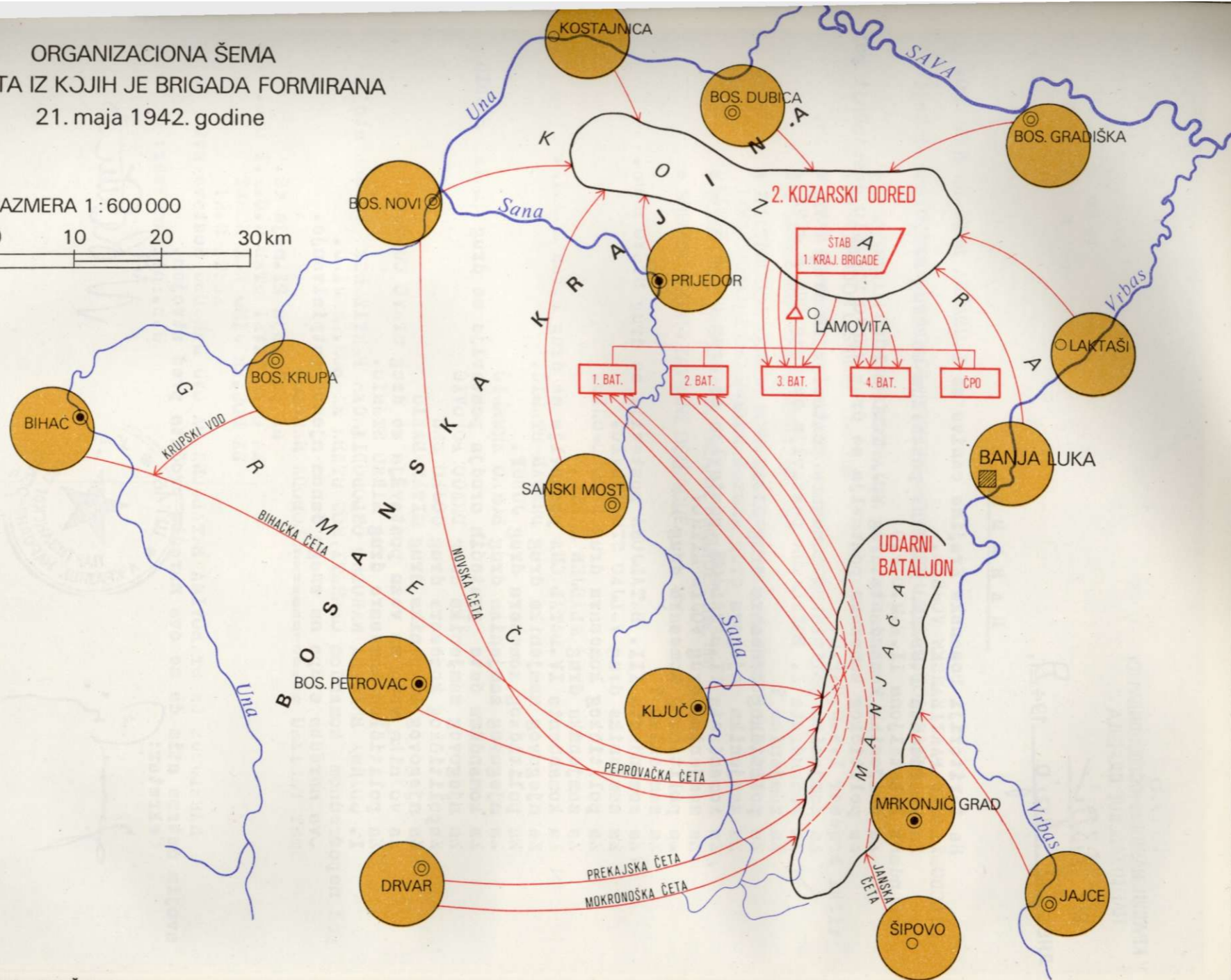
Секретар:

У.З. политкомесар:

ORGANIZACIONA ŠEMA
I MJESTA IZ KOJIH JE BRIGADA FORMIRANA
21. maja 1942. godine

RAZMERA 1 : 600 000
10 0 10 20 30 km

Autor karte : Slobodan Špegar

Izrada: Zavod za kartografiju „GEOKARTA“ - Beograd, 1986. god.

PRVI ŠTAB BRIGADE I ŠTABOVI BATALJONA

ŠTAB BRIGADE

Komandant
MARUŠIĆ Ivana
IVICA Ratko (30)*
narodni heroj

*Politički
komesar*
STOJNIĆ Stevana
VELIMIR Veljo (26)
narodni heroj

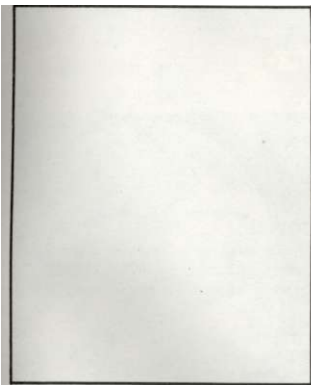

*Zamjenik
komandanta*
TODOROVIĆ Zelika
VOJO Lerer (28)
narodni heroj

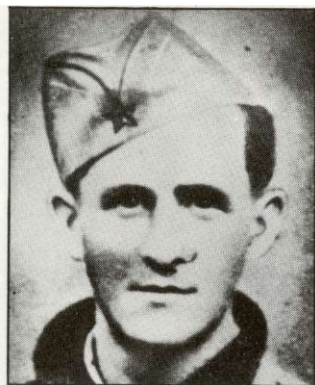

*Zamjenik
polit. kom.*
KESAR Mile
SAVO (27)

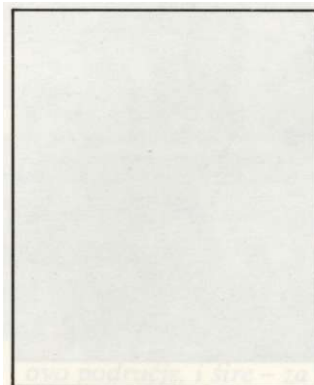
ŠTAB 1. BATALJONA

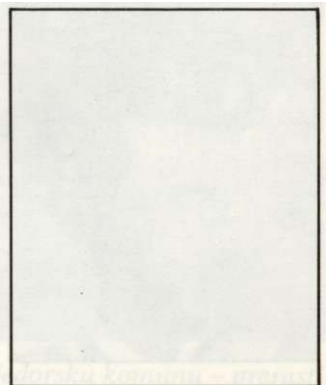
Komandant
JOVIĆ Dušan
(24)

*Politički
komesar*
KAČAR Mile
SVETKO Kačo (28)
narodni heroj

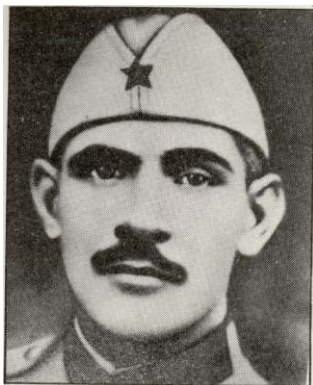
*Zamjenik
komandanta*
BURSAČ Sime
ILIJA (28)

*Zamjenik
polit. kom.*
SMILJANIĆ Jove
DMITAR (28)

⁴ Broj u zagradi označava godine starosti kada su postavljeni na te dužnosti.

ŠTAB 2. BATALJONA

Komandant
METLIĆ Špire
DUŠAN Metlo (30)
narodni heroj

Politički komesar
KARAN Đorđa
DUŠAN (29)

Zamjenik komandanta
MITROV Lazara
VOJIN Voja (29)

Zamjenik polit. kom.
KECMAN Pere
JOVO Panin (28)
narodni heroj

ŠTAB 3. BATALJONA

Komandant
RAUŠ Đurđa
STEVO (26)
narodni heroj

Politički komesar
ĐURIĆ Dragana
PERO (21)

Zamjenik komandanta
STOJAKOVIĆ Milivoja
VELJKO (28)

Zamjenik polit. kom.
MARIN Sime
MLADEN Mlado (22)

ŠTAB 4. BATALJONA

Komandant
MEČAVA Todora
PETAR (28)
narodni heroj

Politički komesar
IMAMOVIĆ Ibrahima
JUSUF Terzo (25)

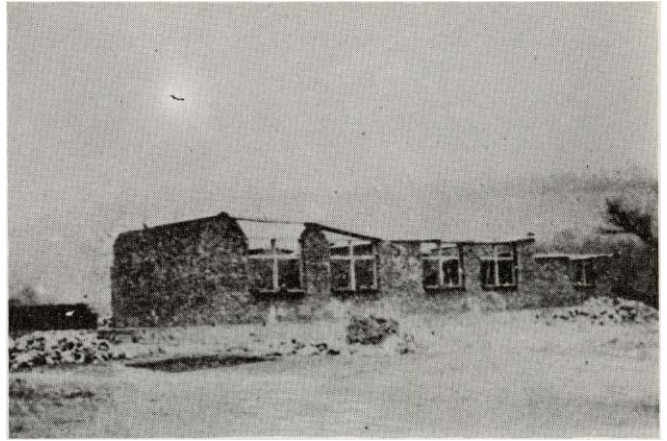

Zamjenik komandanta
STANIĆ Đurđa
DRAGUTIN (29)
narodni heroj

Zamjenik polit. kom.
ARSENIĆ Ostoje
BORKO (25)
narodni heroj

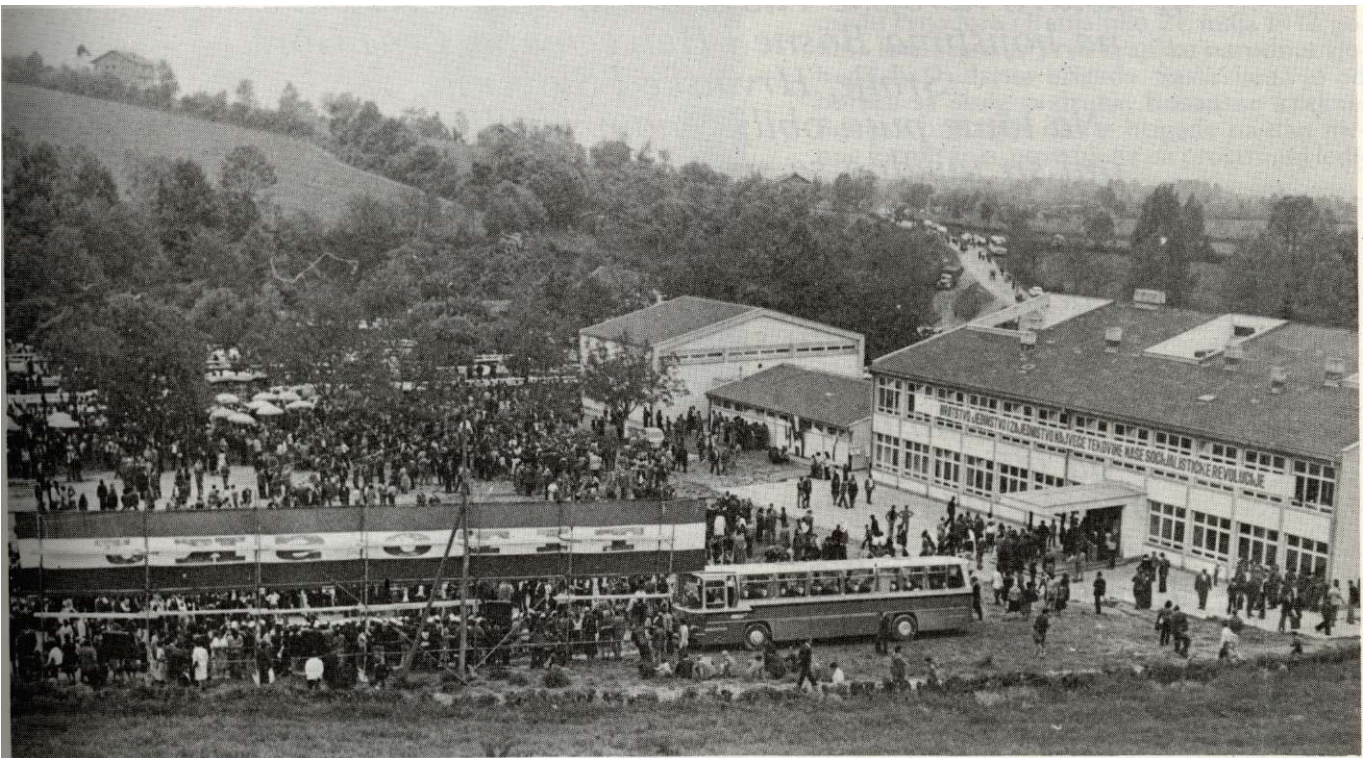
Spaljena osnovna škola u Lamovitoj (iz arhiva Muzeja narodne revolucije BiH).

Obnovljena osnovna škola u Lamovitoj. Otvorena 21. maja 1950. godine (iz arhiva Muzeja narodne revolucije BiH).

Nova osnovna škola »PRVA KRAJIŠKA PROLETERSKA BRIGADA« u Lamovitoj. Otvorena 23. maja 1976. godine.

Tog lijepog i sunčanog majskog dana - 21. maja 1942. godine - na širokoj travnatoj leđini, ispred osnovne škole u Lamovitoj pod Kozarom, vladalo je neopisivo raspoloženje. Formira se 1. krajiška udarna brigada, prva brigada u Bosanskoj krajini i Bosni i Hercegovini, a treća po redu formiranja u NOR-u.

Omladina i narod Potkozarja, zajedno sa svojim borcima, svečarski obilježavaju taj dan, koji će kasnije za

ovo područje, i šire - za prijedorsku komunu - prerasti u tradiciju.

S tog mjesta krenula je 1. krajiška na svoj istorijski borbeni i slobodarski put.. .

Mnogi junaci iz tog stroja dali su svoje živote i prolijevali krv širom zemlje, duboko svjesni pravednosti ciljeva za koje se bore i avangardnosti svoje partije, s drugom Titom na čelu. Poniklo je iz tog stroja i 16 narodnih heroja, od kojih su sedmorica poginula.

*Na ovome mjestu 21 maja 1942 godine,
Operativni štab za Bosansku Krajinu,
odlukom Partije formirao je
PRVU KRAJIŠKU UDARNU BRIGADU.
Kod ove škole postrojili su se prvi put bataljoni
ove brigade, u koju je ustanički narod Kozare,
Drvara, Grmeča, Petrovca, Ključa, Janja i Glamoča
dao svoje najbolje sinove i kćeri, prekaljene
u nezadrživim jurišima širom čitave Krajine.
Nadahnuti revolucionarnim idejama svoje Partije
i slobodarskim duhom naših naroda,
proslavljeni junaci Prve krajiške brigade,
Srbi, Muslimani i Hrvati
zbratimljeni u vatri bitaka, nastavili su
odavde svoj pobjedonosni put i
u sastavu herojske Titove Armije vodili žestoke bitke
na bojištima Bosne i Hercegovine, Crne Gore,
Srbije, Hrvatske i Slovenije.
Na tome putu obilježenom svjetlim žrtvama,
oni su zajedno sa sinovima svih naših naroda
prolijevali svoju krv na ulicama
slobodarskog Beograda.
S beskrajnom vjerom u pravednost svoje borbe
i u vlastitu snagu svojih naroda,
Prva Krajiška brigada, lijući krv
u konačnim bojevima za oslobođenje domovine
od fašističkih okupatora i domaćih izdajnika,
9 maja 1945 godine krunisala je svoj borbeni put
izbijanjem na jugoslovensko-austrijsku granicu.
Junacima, neumrlim borcima Prve Krajiške brigade,
palim u herojskoj borbi, vječna slava!*

Spomen-ploča na zgradi osnovne škole u Lamovitoj pod Kozarom, koja je otkrivena za 8. godišnjicu formiranja Prve krajiške narodnooslobodilačke udarne proleterske brigade - 21. maja 1950. godine. Autor teksta na ploči je književnik Skender Kulenović.

U Lamovitoj pod Kozarom, na sredokraći između Prijedora i Banjaluke, 21. maja 1942. godine formirana je Prva krajiška narodnooslobodilačka udarna brigada. Sastavljena je od boraca sa šireg područja Bosanske krajine. Snimak prikazuje dio te brigade na dan njenog formiranja, postrojene na prostranoj ledini ispred osnovne škole.

ШТАБ
1. КРАЈИНСКЕ Н.О. ПАРТИЗАНСКЕ УДАРНЕ
БРИГАДЕ
1. јуна 1942. године

Другарском

ОПЕРАТИВНОМ ШТАБУ Н.О.П. и Д.В.

МНО. ФНРЈ.
АРХИВ НАРДНО-ОСОБОДЈЕЛНИЦИ I
Бр. Рад. 32/112
К. 104

за Бос. Крајину

Достављамо редовни извештај од 21.V.-31.V.1942.г.

Прилаже се бројно стање људства, оружја, муниције, коморе и војне спреме.

Наше снаге заузеле су положај изнад Бронзаног Мајдана до Јошикове воде. Малих чаркања са непријатељем било је у овом периоду. До веће борбе дошло је 28.V.о.г. у 11 сати непријатељ је напао на положаје 3. батаљона, а делимично и 4-ог у јачини од 1500 четника, усмаша, домобрана, легионера и Кваторникове гарде са црвеним капама. Борба је почела у 11 сати прије- подне и трајала је до 7 сати у вече, а била је врло жестока.

Наши храбри борци дочекали су својом храброшћу непријатеља и натјерали га у дивље бјегство. Али како су терени незгодни за противнападе, плијена није било много. Непријатељ је имао најмање 25 мртвих и много рањених, тако да су колима одвлачили мртве и рањене и то у највећој журби. Заробљен је један жив четник.

Наши губитци су: 3-ћи батаљон имао је 2 рањена друга, дан раније рањен је још један друг. У 4-том батаљону 2 су друга лакше рањена, а један друг је погинуо од мине, дакле у свему су наши губитци 5 рањених и један погинуо. 3-ћа чета III. батаљона на десном крилу према Бронзаном Мајдану водила је цијели дан борбу са четницима, који су покушавали заћи нашим снагама с десног боска. Били су одбијени и натјерани у бјегство.

Према прикупљеним податцима непријатељ је имао намјеру на генерално чишћење овог терена. Сва војска је јучер изишла из Баје Луке на ове терене. Синоћ око 17 часова непријатељу је стигао и други топ на положај Бранкован, одакле је тукао Брда палбом. Никакове нам штете нијесу навијели. Око Бранковца и Лукеића непријатељ се јако учврстио, и са тих положаја се сада брани.

Дана 29.V.о.г. око 2 сата послје пола ноћи непријатељ је отворио бараклу јану ватру из свих аутоматских дружа, топова, бацача мина, митралеза и пушака на бојежи се напада од наше стране. Наше снаге нијесу уопште отварале ватру већ су само биле спремне дочекати непријатеља.

Током борби један авион за којег цијенимо да је непријатељски, тукао је и самог непријатеља. Исто тако примјетили смо да је њихов бацач бацио једну мину међу своје војнике и убио 4 војника. Наши бацачи добро су дејствовали и избацили су 13 мина на непријатеља, тако да нам остаје још 31 мина. Потребно је ако се може, набавити још муниције за минобацаче. Непријатељ поново држи своје старе положаје.

Дана 29.V.о.г. погинуо је несретним случајем замјеник политичког комесара 3. чете III. батаљона друг КЕСАР ПЕТАР, члан К.П.Ј. и секретар четне јединице. Друг КЕСАР имао је по своје ствари у једну кућу која је била ван положаја и кад се вратио натраг, примјетио је једног партизана у шуми којег је позвао на предају не препознавши га. Како се овај није предао, пуцао је друг КЕСАР и рањено га, и повлачио се натраг. Остали партизани, не препознавши њега, отворили су ватру и убили га.

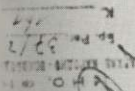
Бригада се снабђева са свим потребним стварима.

Уз другарски поздрав,

СМРТ ФАШИЗМУ-СЛОБОДА НАРОДУ.

Замј. пол. комесара:

Замј. команданта:

Popisni Pregled

Partizanska, oružja, municija, komore i vojne spremnice, 1. Majstičke D.O.P. Udarne Brigade:

Kategorija	Oružje i municija						Komore						Vojna sprema						Vešai					
	Revolvers	Puškice	Streljaci	Streljaci	Streljaci	Streljaci	Puškice	Streljaci	Streljaci	Streljaci	Streljaci	Streljaci	Puškice	Streljaci	Streljaci	Streljaci	Puškice	Streljaci		Streljaci	Streljaci			
Brigade: 7	7	350	5	100	9	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7				
1. bataljon: 246	20	3790	220	1200	28	142	148	117	215	215	70	129	122	99	100	146	30	7	112	42	95	12	219	
2. bataljon: 269	14	2340	254	1611	9	78	90	164	228	201	127	180	112	102	115	156	25	2	193	133	33	29	264	
3. bataljon: 255	27	5100	225	1019	16	222	160	209	265	315	80	224	220	218	255	9	75	5	211	215	174	-	255	
4. bataljon: 290	1	580	12	3071	261	1595	28	165	216	267	54	212	218	176	242	242	9	8	189	94	24	255	204	
Četnici: 74	3	1900		45	1803	6	20	24	25	26	20	10	7		37	2	5	4	29	22	8	28	21	
Ukupno: 42	4	180	41	2210	2	17	26	40	41	41	14	29	39	21	40	14	3	-	34	37	24	-	34	
Ukupno: 1126	3	5100	74	1855	103	637	94	1059	1185	12	7	370	831	861	680	96	173	15	229	77	16	43	13	323

1. Juna 1942 god.

Sud. Jedinice - Sloboda Sreda!

Lamp. p. o. Komore:

Belje

ШТАБ
КРАЈИШКЕ Н.О.ПАРТИЗАНСКЕ УДАРНЕ
БРИГАДЕ

Положај, 5. јуна 1942. године

РБ
МНО. ФНРЈ.
АРХИВ НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКЕ РАТА
бр. Рег. 2-3
к. 187

Н А Р Е Д Б А БР.2.

I.

При штабу I. Крајишке Н.О. Партизанске Ударне Бригаде формира се војни суд. У суду се налазе према статуту Н.О.П. Ударних Бригада замјеник политичког комесара друг КЕСАР САВА, замјеник команданта друг ТОДОРОВИЋ ВОЈО и десетар вода за везу друг ЈОВАНИЋ ЉУБА. Суд је надлежан за све кривице, како војне тако и за цивилне, које штете раду наше војске, на свим теренима где дјелује наша бригада.

II.

У последњој акцији потрошено је много муниције. Другови партизани морају бити свијесни да ми немамо творнице муниције, него сваки метак плаћамо крвљу наших најбољих другова. У будуће штедити муницију. Сваки наш потрошени метак мора бити мртав један фашистички гад.

III.

Пошто нам је потребан материјал за наше радионице, наређује се свима другозима партизанима да сакупљају све празне чауре, које ће преко штаба батаљона доставити штабу бригаде. Организовати преко позадине сакупљање чаура као и свег осталог војног материјала, а нарочито неексплодираних мина и граната. Ово схватити врло важним и најжитијим.

IV.

За шефа санитета поставља се друг ТВРЌКО. Шеф санитета има организовати код свих батаљона и чета болничарска одељења, и у будуће вршити тачно преглед болесника. Болеснике не слати у штаб бригаде, него само у тежим случајевима, до штаба батаљона.

V.

У будуће за све интелектуалне послове обраћати се интелекту бригаде, а не штабу бригаде. За санитарске потребе обраћати се шефу санитета.

VI.

Поставља се у 1. чети I. батаљона I. Н. О. П. Ударне Бригаде:
За замјеника политичког комесара: друг НЕЏМАН ЈОВО,
За водника III. вода: друг НЕЏМАН СТЕВАН,
За десетара 1. десетине I. вода: друг ЛАТИНОВИЋ ЛУКА,
За десетара 2. десетине I. вода: друг ЛУКИЋ ТАНАСИЈА.

VII.

У будуће све наредбе штаба бригаде читати пред стројем и сваки партизан мора бити упознат са свим наредбама које изађу.

С М Р Т Ф А Ш И З М У - С Л О Б О Д А Н А Р О Д У ,

Политички комесар:
(на терену)

Командант:

Ракић

ШТАБ

I. КРВ УДАРИЗ Н.С.П. БРИГАДЕ.

Оперативном штабу Н.С.П. и Ц.В. за Б.Н.

положај.

Извјештавамо другарски Оперативни Штаб да смо поступили према вашем наређењу и да смо за моменат, док не добијемо ваш одговор, зауставили наш покрет којег смо припремили за већерас. Штаб наше бригаде одлучио је да се један дио наших снага, које за сада непотребно леже на положајима, крену према Сасини, а други дио да се заобилазним путем крене према Урчми која је према нашем мишљењу за нас врло важна обзиром на везе са Бањалуком. Према нашој замисли I. бат. наше бригаде треба да се да на чишћењу четничког терена почевши од Голеша па према Манастиру Гомјеница, а наш терни батаљон има за задатак да заобилазним маневром обухвати Манастир Гомјеницу и да изврши чишћење према Сасини заједно са I. батаљоном. IV. батаљон остао би на истим положајима само би се мало померио у десно а II. батаљон би требао да се кроз четнички терен спушта ка Урчми. Овај би се план лако спровео у дјело, јер су четничке снаге које се налазе према нама малене и према свим информацијама којима имамо четници се налазе у расулу које је сваким даном све веће, а и сам морал их другова је добар и једва чекају да се пође на акцију. Овдје на сектору IV. батаљона ми нисмо могли примјетити никакве веће концентрације непријатеља, а истстакло се оне нису могле примјетити ни на сектору IV. бат. II. Кр. Одред. Према том ми питамо вас шта да радимо, дали да се зауставимо на овом сектору или да се ренемо напријед. Наше је мишљење да бисе свакако морали кренути напријед а ~~при~~ II. Одред нека преба и своје расположиве снаге за заштиту терена од Ивањског нашег IV. батаљона.

Молимо да нам што хитније одговорите да би се знали равнати.

С М Р Т О А Ш И З М У - С Л О Б О Д А Н А Р О Д У .

Положај, 7 јуна 42. год.

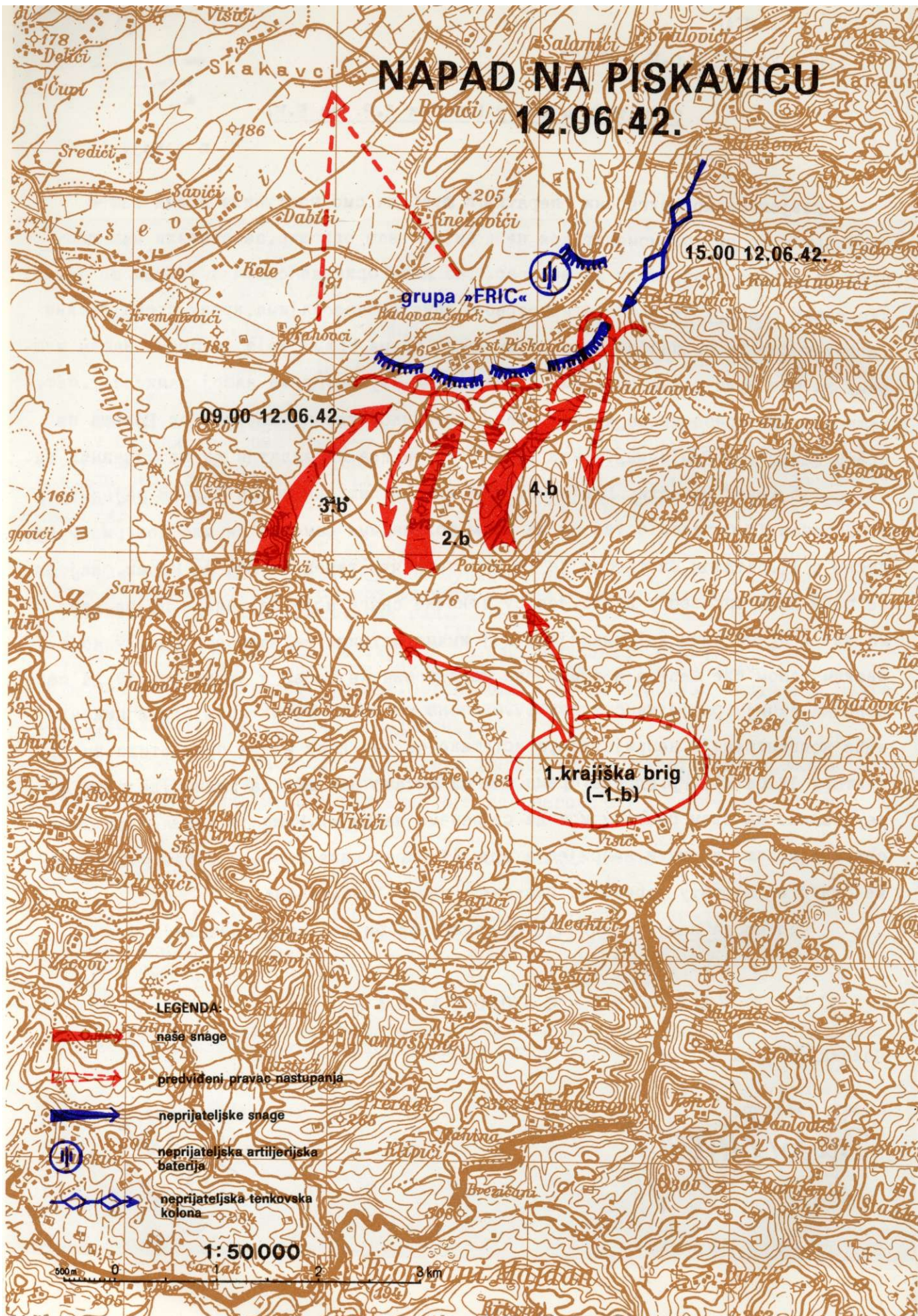
полит. комесар:

Ђаљо Сидрић

командант:

Ђаљо

NAPAD NA PISKAVICU 12.06.42.

U sumarnom izvještaju Štaba 1. krajiške brigade dostavljenom Operativnom štabu za Bosansku krajinu, 18. jula 1942. godine (VII K161 5/1-1), zapisano je i ovo:

»II BATALJON: 12. VII 1942. g. 2. i 3. četa u zajednici sa III i IV bataljonom napali su avijatičarsku bojnu Gorskog zdruga kod Piskavice. Na juriš su zauzeti prvi neprijateljski rovovi koji su se predali. Iza toga je otvorena vatra iz drugih rovova. Naši su se partizani herojski borili do 15 sati, kada je neprijatelju došla pomoć, i to tenkovi. Pod tenkovskom vatrom naše su se snage morale povući. Neprijateljski gubici u mrtvim i ranjenim bili su veliki. Naši gubici 13 mrtvih i 16 ranjenih.«

»III BATALJON: 12. VI. 1942. g. napale su snage III bataljona u zajednici sa II i IV bataljonom neprijateljske položaje u Piskavici. Iako su išle preko brisanog prostora, 1. i 3. četa herojski su jurišale na neprijatelja. Borba je vođena do 15 sati, kada su se naše snage povukle pred tenkovima. Neprijateljski gubici su veliki. Uslijed pojave tenkova, naše snage nijesu mogle ponijeti plijen. Naši gubici: 1. četa - 12 poginulih i 18 ranjenih, 3. četa - 5 mrtvih i 4 ranjena. Ukupno III bataljon izgubio 17 mrtvih i 22 ranjenih. Partizani ovog bataljona iako su imali velike gubitke, nijesu se povlačili sve dok nijesu došli tenkovi i kada je izdato naređenje od štaba bataljona.«

»IV BATALJON: 12. VI. 1942. g. Snage IV bataljona u zajednici sa snagama II i III bataljona vršile su napad na neprijateljske položaje kod Piskavice. Zarobljen je 1 oficir i 9 domobrana, dok je sav ostali ratni plijen (9 malih bacača, 10 p. mitraljeza i dr.) ostavljen u povlačenju prigodom pojave tenkova. Neprijatelj je imao velike gubitke. Gubici ovog bataljona su 20 mrtvih, 3 nestala i 15 ranjenih. Najveći gubici su bili prilikom povlačenja. Naši ukupni gubici u sva tri bataljona u borbi na Piskavici su: 50 mrtvih, 3 nestala i 53 ranjena. Neprijateljski gubici su oko 300 mrtvih i više stotina ranjenih. Čitava avijatičarska bojna Gorskog zdruga uništena je. To je bila najelitnija bojna u tom zdrugu.«

Kozara, juna 1942. godine. Poslije ofanzive na Kozari, ustaše i Nijemci odvođe narod u logor kod Bosanske Dubice (iz arhiva Muzeja narodne revolucije BiH).

I. Крајишка
Народно-Ослободилачка Партизанска
Ударна Бригада

Položaj, 4. jula

2

Drugarskom

МНО. ФНРЈ.
АРХИВ НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКЕ
Бр. Пер. 26/3
К. 161 10

OPERATIVNOM ŠTABU N.O.P. i D.V. za B.K.

Dana 3. jula o.g. u 21. sat napale su snage III. i IV. bataljona I.K.N.O.P. Udarne brigade uz pomoć snaga I. bataljona II.K.N.O.P. Odreda "Dr. Mladen Stojanović" grad Dobrljin. Grad Dobrljin branila je III. bojna II.p.p. iz Zagreba u jačini od oko 300 domobrana i žandara, sa 3 minobacača i 5 teških mitraljeza. Naš napad počeo je u 21.15 sati, i nakon dvočasovne oštre borbe, partizani su u jednom silovitom jurišu zauzeli glavna neprijateljska uporišta. U 12 sati čitav grad bio je u rukama partizana, koji su zarobili čitav garnizon i to oko 300 domobrana, 5 oficira, 5 teških mitraljeza, 3 bacača mina, 6 p. mitraljeza, 400 karabina, nekoliko sanduka mina za bacače i oko 70.000 pušcanih metaka. Zarobljeno je mnogo vojne spreme, koja se nije mogla prebrojati. U gradu su zapaljene: željeznička stanica, "Šipadova" pilana, separacija, električna centrala, kuća poznatog ustaškog krvoloka Šaerna-opšt. načelnika iz Dobrljina, kantina, kao i sve zgrade koje su služile neprijatelju: Opština, škola, žand. kasarna, kao i sve zidane zgrade koje su služile vojsci za kasarne. Nakon toga partizani su napustili ustaško gnijezdo Dobrljin, u kojem je ubijeno preko 1.000 nevinih Srba za vreme Ilindanskog pokolja 1941.g. Naši gubitci: 2 mrtva i 5 ranjenih drugova partizana.

Večeras vršimo evakuaciju svih zaplenjenih stvari i oružja kao i zarobljenika i ranjenika, koje šaljemo vama u Majkić Japru.

Svi partizani, učesnici ove akcije sa najvećim oduševljenjem otišli su na ovu akciju, i sve čete koje su učestvovalе u ovoj akciji, izvršili su svoje zadatke u potpunosti. -

Uz drugarski pozdrav,

SMRT FAŠIZMU-SLOBODA NARODU!

Politički komesar:

Marija

Komandant:

Ranko

P.S.

Jedan dio snaga iz Kozare probijao je neprijateljski obruč i zove nas u pomoć, da se može potpuno razbiti blokada i izvući svi ranjenici i oružja snaga. Redi sigurnije evakuacije, neka jedan dio snaga I. Odreda vrši jak pritisak na Sanski Most ili čak neka vrši demonstrativni napad na S. Most, a naročito na Staru Rijeku u pravcu Ljubije gde se nalazi oko 1.000 Nijemaca i topovi, te tako da osigura evakuaciju, jer nam Nijemci mogu presjeći oštupnicu na putu Surkovac-Suhača, a potrebno je da pošaljete pojačanje i na samu Samu, da se evakuacija može izvršiti u potpunosti i da ne nastradaju ranjenici. Napad na Novi neka se sprema najhitnije, jer ćemo tako omesti neprijatelja da detaljno pretraži Kozaru kao i našu pozadinu, jer nam na ovom terenu ostaju magacini sa ogromnom vrednošću, pa bi nam to sve moglo propasti u koliko bi neprijatelj imao vremena detaljno pretraživati.

Snage Udarne brigade koje se nalaze na terenu II. Odreda, pomagal će sa ove strane svim svojim snagama II. Odred, kao i evakuaciju ranjenika i oružja.

Molimo drugarski Operativni Štab, da zarobljeno oružje i municiju, koje smo poslali točno prebroji ili stavi u posebne magacine za potrebe Udarne brigade.

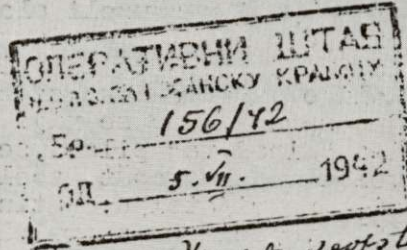
Prema izveštaju drugarice /partijke/, koja je stigla iz Kozare, neprijatelj je prodro preko Mrakovice našima za leđa. Artiljerija je tula noćas čitavu noć. Naši su jutros uspjeli prodrijeti i nalaze se na Planinici u Ravnom Gaju /drug Obrad, Skovenac, Žarko, Ranko, Dušan Misirača/. Ranjenici su u Mječanici, i oni će se još noćas prebacivati preko Sane. Naši su zarobili neke topove. Koliko znamo, Udarni bataljon Kozare ima i antičtenkovski top. Koliko čujemo, artiljerija je noćas tukući Kozaru /Vitlovsku/ Štab II. bataljona, i izgleda da je oštećena štamparija. Inače sve su stvari zakopane. Detaljan izveštaj dobit ćete naknadno.

Ranko

4.VII.1942.g.u 18. sati: Ovaj čas primili smo pismo I.Određa i vaše naređenje radi akcije na B.N. Pismo je otvorio drug Boško putem.I ako smo sada na terenu zaposleni sa evakuacijom zarobljenih stvari i ranjenika,to ćemo odmah stupiti u kontakt sa Štabom I.bataljona i sa Štabom II.Određa,a možemo unapred javiti da ćemo zadatak sa naše strane izvršiti.

S.F.-S.N.

E. Rakko
416

Уредба саопштење

I. Крајинска

Народно-Ослободилачка Партизанска

Ударна Бригада

Тресачи

ARHIV
Instituta IRP
Sarajevo

Položaj, 16. jula 1942

ŠTAVU IV. BATALJONA XII. KRAJISKOG ODREDA,

Uprućuju se vašem štabu slijedeći drugovi:

1./ drug KRALJ BOJAN,	8./ drug MILAKOVIĆ SIMO,
2./ " VUČELIJA SLAVKO,	9./ " MALBASIĆ LAZAR,
3./ " ŠKORIĆ OBRAD,	10./ " MEDAREVIĆ DMITAR,
4./ " KRALJ SIMO,	11./ " MARKANOVIĆ MLAZE,
5./ " KAJTUZ DUŠAN,	12./ " BAJIĆ JOVAN, i
6./ " STEVANIĆ JOVAN,	13./ " MEDAREVIĆ RADE. 4
7./ " AGIĆ ILIJA,	XXX "

13 Ruz

Svi napred navedeni drugovi su dobri i poštteni borci, ali iz zdravstvenih razloga ne odgovaraju jedinicama Udarne Brigade, jer im je potreban izvjestan odmor i njega. Molimo da se navedenim drugovima u prvo vreme dade lakša dužnost. Od navedenih drugova putuju sa oružjem, dok ostali nemaju sa sobom oružje.

SMRT FASIZMU-SLOBODA NARODU!

Pol. komesar:

Mruja

Komandant:

Rakko

Brojni Pregled

ARHIV
Instituta IRP
Sarajevo

ARHIV
Instituta IRP
Sarajevo

Puštstva, oružja, municije, vojne spremne i komore, partizanska I. Krajiške N.O. P. Udarne Brigade:

Redni broj	Jedinica	Broj partizana	Oružje i municija													Vojna sprema										Komora								
			Bacaca	Mina	Sešket. mab.	Metak za d. mitrofej	Puskomih.	Metak za p. mitrofej	Puskak.	Pušk. metak.	Reverer	Rev. metak.	P. mab.	Kočeva	Opasaca	Kičkija	Šijela	Šk. s. rana	Antena	Uvijosa	Cijela	Alja-parka	Sada. kucica	Čelari	Porčica	Ponija	Četnica	Kes	Gada	Pruga	Koja	Samara	Sedala	
1	Štab Brigade I.	5						5	300	3	65	4	5	5	5		5	5	4	5	5			4	2		5	5						
2	Đalafan II.	308					27	1940	248	1420	25	227	176	214	890	263	106	204	203	146	236	165	45	1	216	170	52	240	313	3	3	3		
3	Đalafan III.	339					27	5850	2844	6480	16	104	116	219	247	343	78	234	240	108	221	298	41	5	244	189	97	267	389	2		2		
4	pral. oruđa kod za veći. kumiri	137	4	18	6	9	110	26	340	95	3400	8	20	31	75	81	817	17	51	25	37	80	32	9		64	113	124	13	47	4	2		
5	Ukupno	815	4	18	6	9	110	55	1390	503	535	5	3	48	1400	533	718	717	201	550	565	301	557	608	105	15	545	81	278	56	79	18	4	10

17. VII 1942 god.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politički komesar:

Komandant:
Rakus

1259

**I. Krajiška
Narodno-Oslobodilačka Partizanska
Udarne Brigada**

ARHIV
Instituta IRP
Sarajevo

ARHIV
Instituta IRP
Sarajevo

Položaj, 19. jula 1942

**OPERATIVNOM ŠTABU
NARODNO-OSLOBODILAČKE PARTIZANSKE I DOBROVOLJAČKE VOJSKA
ZA BOSANSKU KRAJINU.**

Mi, komandanti, komandiri i politički komesari I. Krajiške Narodno-Oslobodilačke Partizanske ~~XXXXXX~~ Udarne Brigade sa svoga sastanka, održanog 19. ov. n. j., upućujemo u ime svih naših boraca borbene partizanske pozdrave naše dičnom Operativnom Štabu Narodno-Oslobodilačke Partizanske i Dobrovoljačke Vojske za Bos. Krajinu, i zavjetujemo se, da ćemo pod njegovim rukovodstvom nastaviti još odlučnije, dosljednije i požrtvovanije nemilosrdnu borbu proti okupatora i njegovih ustaških i četničkih slugu, sve do konačnog njihovog uništenja i do potpunog oslobođenja naše napaćene domovine.

Zajedno sa junačkim partizanima naše Brigade, zavjetujemo se da nam ni kakve žrtve neće biti teške u ispunjenju zadatka koje pred nas bude postavljao naš Operativni Štab, a u interesu naše svete narodno-oslobodilačke borbe!

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

KOMANDANTI, KOMANDIRI I POLITIČKI KOMESARI
I. KRAJIŠKE NARODNO-OSLOBODILAČKE PARTIZAN-
SKE UDARNE BRIGADE.

U knjizi Koste Nađa »DRUŽE TITO RAT JE ZAVRŠEN«, izdavač 4. jul, 1985. godine, piše:

»Zato sam, odmah posle nemačko-ustaške ofanzive na Kozari, na kojoj je, s narodom, krvario naš 2. odred, a L brigada i 1. odred, radi rasterećenja naših snaga na Kozari, snažno, ofanzivno djelovali u dolini Une i Sane (samo 1. brigada je u neprestanim tridesetodnevnom bojovima imala 273 borca izbačena iz stroja), ocenio da je povoljan tren da preko Ključa izbjemo u žitnicu Krajine, u doline Sane i Sanice. Toliko dugo sam studirao karte da sam već sanjao geografiju onog područja. Govorio sam našim drugovima u Lušci Palanci, u Operativnom štabu:

- Žetva mora biti naša!

A one godine je »rodilo kao nikada«, kako su govorili Krajišnici.«

Košta Nad, komandant Operativnog štaba za Bosansku krajinu, španski borac, narodni heroj. Snimak iz Bosanske krajine, 1942. godine.

U knjizi Koste Nađa »DRUŽE TITO RAT JE ZAVRŠEN«, izdavač 4. jul, 1985. godine, piše:

»I sad pamtim s koliko nestrpljenja sam čekao poruku druga Tita. Još 26. jula uveče, prilikom komandantskog izviđanja, pre nego sam izdiktirao zapovest za napad na Ključ, komandantima, komandirima i komesarima sam rekao:

- Vrhovni komandant očekuje vesti o napadu na Ključ!

Posle izviđanja, odlučivši konačno da početak napada ubrzamo, u naš štab u šumi Vodno iznad Lušci Palanke, gde smo izgradili pravi elektrificirani partizanski grad, javio sam da me, bez odgađanja, obaveste čim stigne kakva poruka iz Vrhovnog štaba. Za to vreme jedinice 1. krajiške brigade, po jedan bataljon iz 3. i 5. krajiškog odreda i jedna četa 1. krajiškog odreda pripremale su se za napad na Ključ. Bio sam predvideo da opšti napad počne sat pre ponoći, 27. jula.

Grad je, pod dominantnom srednjovekovnom kulom Stjepana Tomaševića - takozvani Tomašević-grad - uklešten između planina Šišre, Dimitora i Manjače, u gornjem toku Sane. Znali smo da je u njemu nešto preko 500 domobrana 10. pešadijskog puka i da je u okolnim selima pre prodora u Ključ potrebno slomiti otpor muslimanske milicije. Komesar 1. krajiške, Ilija Materić, piše kako je »bilo prijatno sa mnom učestvovati u izviđanju neprijateljskih položaja i raspoređa snaga u Ključu i oko njega« i da mu je bilo »ugodno posmatrati kako iskusan vojnik prilazi zadatku i kako se odnosi prema njemu, kako rezonuje o svakom detalju«; kaže - ujedno - da je to »bila i izvanredna prilika za mnoge od nas i da nešto naučimo«. Ne citiram Materića zbog sebe. Ponašao sam se kao svaki normalan komandant. Citiram ga zbog Krajišnika: kako su ti uglavnom vojnički neobrazovani momci brzo učili! A primer je u ratu, i uopšte u životu - neophodan.

Popodne 26. jula bilo je vedro. Sve dok se nije smračilo, osmatrali smo grad I bez dvogleda smo, gledajući odozgo, s brda, mogli sve videti. Neprijatelj se stisnuo iza rovova i bunkera ispred kojih je bilo i bodljikave žice. Narocito snažno je bio utvrđen Tomaševića-grad. Osmatrajući sve to, okružen komandantima, komesari- ma i ponekim kurikom, reko:

- Neće biti lako. Ali ja verujem u Krajišnike.. - i počeh izlagati svoju zamisao za napad.

Nisam bio ni dorekao misao, a u reč mi se uplete jedan od naših kurira: kao, veli, ima on nešto da kaže. Tek što je progovorio, shvatio je - videlo mu se to po licu - da je preterao. Netko od drugova ga lako udari po rebrima. Ostali su mirovali očekujući, očito, da ću prekoriti kurira. Ali nije bilo razloga za prekor. Naš rat nije bio običan rat, i u našem ratu svi smo mi - ovisno o prilici - bili i bombaši, i kuriri, i komandanti. Zašto kurir ne bi imao svoj stav? Ipak, hteo sam znati:

- Ti si iz Ključa?

Kurir, još zbunjen posle prve plahosti zabrza:

- Iz Ključa, družo Košta, i znam svaku stopu...

Izložio je svoju zamisao napada i ja sam svoj, već smišljeni plan, delimično menjao. Kurir je znao nešto što komandant Operativnog štaba nije imao na umu: kako i ovoga puta neprijatelja ne treba samo tući silinom juriša, nego ga treba nadmudriti, izigrati, prevariti. Kurir je rekao:

- Potkopaćemo mu temelje?

Zahvalio sam našem domišljatom kuriru na »u pravi čas i na pravom mestu« iskazanoj samoinijacitivi; govorio sam tada - i sećao se pri tome kako je meni drug Tito to objašnjavao, i u Rogatici, i u Foči, i u pismu pre pola godine - da naši uspeši ne ovise samo u herojstvu naroda i njegove vojske, nego i u sposobnosti svakoga borca da pravodobno reaguje, o sposobnosti svakoga od nas, kurira i komandanta, da wek ume nadmudriti neprijatelja, da ga može tući ne samo snagom svog oružja, koje je redovno slabije od neprijateljskog oružja, nego i svojom superiornom domišljatošću, svojim shvatanjem da o svakome od nas ovisi sudbina svih nas... Sačuvane su brojne direktive i zapovesti Operativnog štaba u kojima smo tumaćili da borce »treba učiti samostalnosti i inicijativi u izvođenju kako sitnih tako i krupnih akcija.«

Kurir je stajao uza me, crven kao rak na žeravici. Još jednom se javio za reč, onda kada sam zatražio od komandanta 1. brigade Ratka Marušića da nađe vod dobrovoljaca, koji će sutra uveče, pre našeg napada - po kurirovoj zamisli - ući koritom Ključke rečice, Sanine pritoke, u grad i napadom iznutra, u 23 časa, naznačiti početak našeg opšteg udara.

- Mislio sam da ih ja povedem - javio se kurir, ovoga puta vrlo, vrlo tiho.

- Dakako - kažem, a Ratko se nasmeja:

- Ja već znam dobrovoljce: Mikan i njegov vod... - govorio je o vodu Mikana Marjanovića, junaka koji će posle ovog boja, u napadu na Kupres, postati legendaran i - već one jeseni - narodni heroj.

Kurir i Mikanov vod su mnogo doprineli našoj pobedi u Ključu. Ali ja krajnji ishod boja nisam sačekao. Oko 6 ujutro, kad je već bilo jasno da će neprijateljski garnizon pasti, stigao je kurir, zapravo dva kurira - jedan iz Vrhovnog štaba i jedan od Rade Marjanca, iz našeg 3. odreda. Tako sam čuo Marjančev izveštaj i nalog druga Tita da se što pre - ako je ikako moguće, odmah - javim Vrhovnom štabu. Kako se u boju za Ključ sve odvijalo po planu i više naprosto nije bilo opasnosti da budemo odbijeni, pozvao sam Ratka Marušića i Iliju Materića, naredio im da »odmah

posle oslobođenja Ključa» s kompletnom 1. brigadom krenu dolinom Sane prema Sanici i Sanskom Mostu, da likvidiraju ustaška uporišta u Ramićima, Krasuljama, Lištenici i Gornjoj Sanici, upozorio ih na dužnu pažnju prema muslimanskom stanovništvu, a onda krenuo na daleki put najprije na zapad, u moj štab na Grmeču kod Lušci Palanke, a onda u smeru jugoistoka, za Cincar.«

Osman Karabegović,
politički komesar Ope-
rativnog štaba za Bo-
sansku krajinu, narod-
ni heroj.

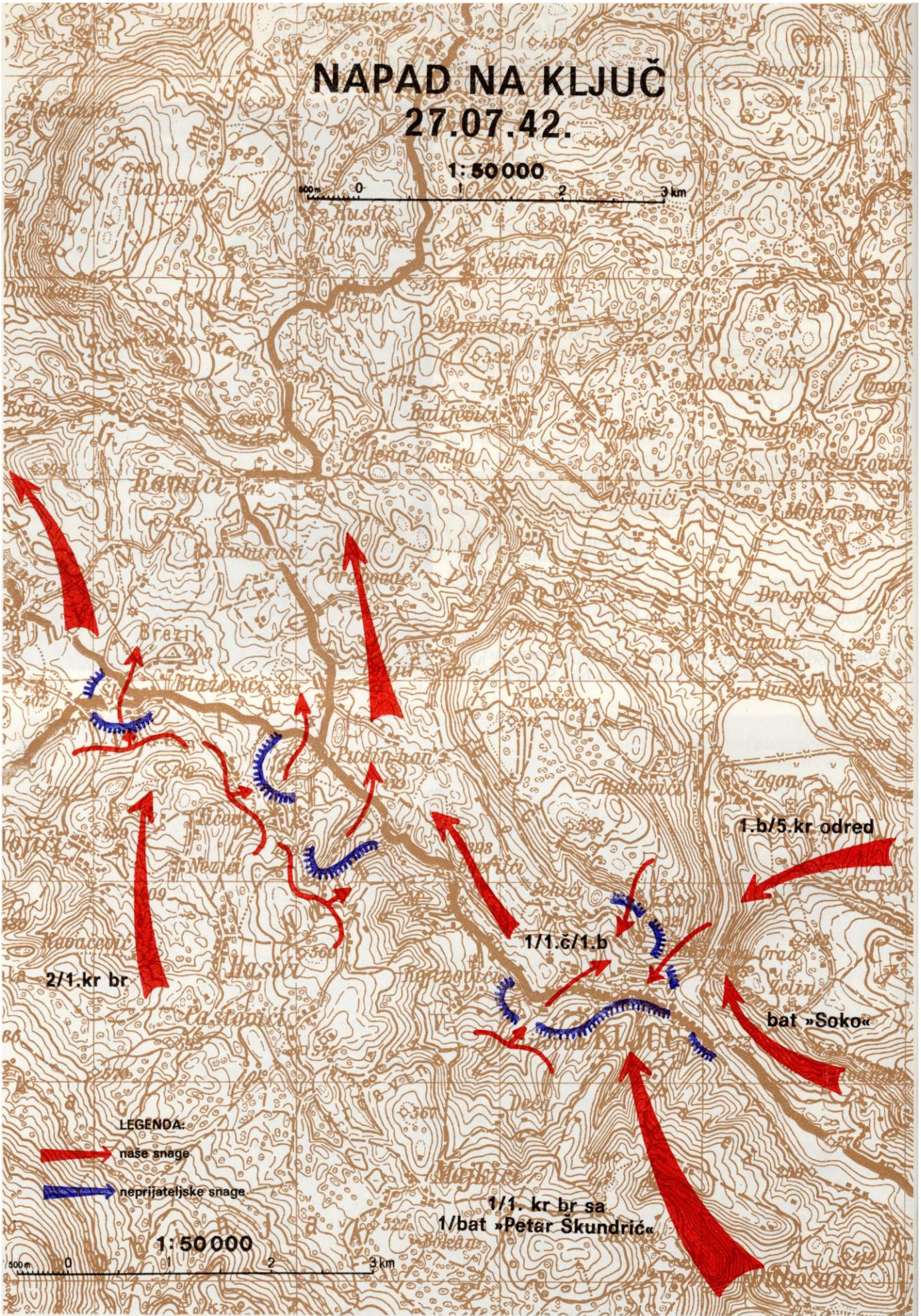
Juli 1942. godine - nakon oslobođenja Ključa 27 - 28. jula dijelovi brigade u pokretu prema žitorodnoj Saničkoj dolini.

NAPAD NA KLJUČ 27.07.42.

1:50000

0 1 2 3 km

LEGENDA:

- naše snage
- neprijateljske snage

1:50000

0 1 2 3 km

ŠTAB
1. KRAJIŠKE N.O.P. UDARNE BRIGADE
Položaj 29.VII.1942.
Štabovima

ARHIV
istorijsko
odjeljenje
CKP BiH

ARHIV
Instituta IRP
Sarajevo

I. i V. KRAJIŠKOG N.O.P. ODREDA!

Na osnovu ovlaštenja Operativnog Štaba za vođenje akcija na Ključ kao i čišćenje terena ~~na~~ između Sane i Sanice i u vezi s tim evakuacije žita iz ovih krajeva, tražimo od vas da odmah po primitku ovog naredjenja uputite što veći broj žetoeaca na čelu sa odgovornim drugovima koji će najhitnije požnjeti žito u oslobodjenoj teritoriji oko Ključa pa sve do Sanice. Povedite sa sobom i kosce radi zobi. Najhitnije mobilizirajte što veći broj kola sa volovima ili konjima koji će žito izvoziti odmah još neovršeno na sigurna mjesta. Mjesto za kola Bravska.

Odgovorni drugovi koji će voditi žetoece, neka će javu štabu Udarne brigade u Crkvenom.

Fašistički okupator i njegove sluge vršeći napade na naše oslobodjene krajeve hoće pošto-poto da popljčkaju našu novu žetvu. Mi to ne smijemo dozvoliti. Za to smo stali na stanovište da pošanjemo sva polja i sve livade kako bi onemogućili neprijatelja. Požnjeveno žito spremiće se u intendanturi Operativnog Štaba i prema njegovom nalaženju raspolagati. Naravno, ovo ne treba shvatiti kao da će biti pljačka napuštenih imanja u ovim krajevima, već kao jednu važnu mjeru u borbi protiv okupatora. Ovo smo napomenuli zbog toga da bi znali već u naprijed pripremiti žetoece i narod.

Istovremeno odredite najpouzdanije ljude za pojedine grupe žetoeaca. Povežite i vršalice do Bravske u koliko ih imate.

Smrt fašizmu - Sloboda Narodu!

Pol. komesar:

Urošević

Komandant:

Bravo

Omladinski bataljon iz Bosanskog Grahova, formiran avgusta 1942. godine, koji je brojao 272 člana, kreće da žanje žito u Saničkoj dolini (iz arhiva Muzeja narodne revolucije BiH).

Врховни штаб
Н.О. Партизанске и дрв.
војске Југославије
28/VII - 1942 г.
8 час.

589

Штабу I крајинске н.о. ударне бригаде.

Наше пролетерске бригаде од 12-25 јула ослободиле су: Прозор
Т. Вакуф, Мушицу и Томислав Град! Дубно!

Због наших даљих намера потребно је, да се свим ентитетима
бригаде у што краћем року концентрирају на просторију: 2.
Вакуф-Бујино-Кућрес-Блатој. где ћете ухватити везу са II тилом
н.о. ударном бригадом и деловима III крајинског одреда, преко ~~III~~ ^{II} ~~опаште~~
ћете ухватити везу и с нама.

Сврху француску - Слобода народу!

Командант
н.о. парти. и дрв. вој. Југославије

[Handwritten signature]

I. Крајинске
Народно-Ослободилачке Партизанске
Ударна Бригада

2643
Položaj, 3.VIII. 1942

VOJHISTORIJSKI ARHIV
Arhiva narodnooslobodilačkog rata
Br. Pos. 12, F. 2
K. 787

VRHOVNOM ŠTABU N.O.P.1 D.V. JUGOSLAVIJE.

Potvrđujemo prijem Vašeg naredjenja od 28.VII. o.g. o pokretu Brigade pravcu D.Vakufa i povezivanja sa II.Proleterskom Brigadom.
Odmah po primitku naredjenja izvršena je koncentracija brigade, koja je la u akciji na neprijateljsko uporište Sanicu. Brigada se koncentrisala i sp mila za pokret 2.VIII.1942.g. Medjutim je neprijatelj prodro preko četnički terena Manjače i Zmijanja u jačini od jednog bataljona hrvatske vojske i jednog bataljona Nijemaca sa 4 tenka i kamionima. Nijemci koji su se koncent sali u Sitnici uz pomoć četnika prodrli su cestom do Ključa, u koji nijesu u jer je srušen most. Namjera neprijatelja je da zauzme Ključ i spoji se cesto preko Vrpolja sa Sanskim Mostom, odakle navaljuju druge neprijateljske snage sa ciljem da ponovno zauzmu novo-oslobođjene teritorije pošto je to najplod ja teritorija u ovom kraju, bogata pšenicom i da pokupi svu žetvu koja je za nas od ogromnog ~~znaka~~ značaja. Neprijatelj se nalazi u Ribniku, i Zableću sa tenkovima i mi smo u dogovoru sa zamjenikom komandanta Operativnog Štaba donijeli zaključak da se zadržimo ovde par dana sa zadatkom da napadnemo i razbijemo neprijatelja tako da omogućimo žetvu, koju vrši naša pozadina.

I politički naše naglo povlačenje s obzirom na žetvu i čitavo stanje na novo-oslobodjenoj teritoriji, nebi nam bilo u interesu.

Odmah poslije razbijanja neprijatelja uputit ćemo se najhitnije najkraćim putem u pravcu u kojem je naredjeno.

U koliko smatrate da ovi naši razlozi za momentalno kretanje nisu opravdani, javite nam hitno i mi ćemo bez obzira na sve odmah krenuti.

Od 27.VII. do 1.VIII.1942.g. naša Brigada uz pomoć dijelova snaga I., i V. Odreda oslobodila je Ključ i Sanicu i čitavu teritoriju između Sane i Sanice do Vrpolja. U akcijama je zaplijenjeno oko 150 karabina, 6 puškomitraljeza, 1 teški mitraljez, jedan bacač 75 mm. sa 247 mina, 50 mina za bacače 80 i 60.000 metaka i mnogo ostale ratne spremne. Zarobljeno je oko 100 ustaša, koji su predani Vojnom sudu i kao poznati krvoloci likvidirani. Neprijateljski gubitci u Ključu i Sanici iznose preko 200 mrtvih i više ranjenih, među kojima i tri oficira. Naši gubitci u Ključu 17 mrtvih i 40 ranjenih (iz brigade - 3 mrtvih i 17 ranjenih). U Sanici naši gubitci 1 mrtav i 9 ranjenih.

Neprijatelj je za vreme borbe u Ključu bombardovao Ključ i bacao zapaljene bombe iz aviona u centar grada zapalivši 7 zgrada. Neprijateljski bacači, kao i naši bacači zapalili su takodjer neke zgrade. Pošto je grad gust, to su planule kuće okolo i kad smo mi ušli u grad, on je sav gorio. Pored toga, četnici iz Ratkova, Bakolova i Međne (sa Drenovičevog sektora) upali su iza nas u oslobodjena muslimanska sela Zgon i Prhovo, koja su opljačkali i popalili do temelja, kao i džamije. Naše patrolе uhvatile su neke u pljački, koje je Vojni sud osudio na smrt i likvidirao.

Narod čitave Sanske doline sa najvećim oduševljenjem primio je oslobodjenje Ključa i Sanice, najkrvavijih ustaških gnijezda u Bos. Krajini. U okolici Ključa i Sanice uništena su na Ilindan 1941.g. sva srpska sela i muško stanovništvo od 14-60 godina. Pojedina srpska sela u okolici Sanice srušena su prošle godine do temelja i narod koji je uspio pobjeći živi još po šumama i sada se vraća kući.

Radio Zagreb prenio je u svoje vreme izjavu Ante Pavelića da je Sanica najtvrdje ustaško uporište u Bos. Krajini.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politički komesar:

Komandant:

Muzija

Zakelj

Врховни штаб
и.о. партизан и дод. вој
Југославије
5/VIII 1942.
10 час

32/22-11
22.10

Штабу I Крајинске ударне бригаде -
Примили смо ваше писмо од 5/VIII об.т. из којег смо сазнали непријатељским покушајима урне жетву. Осим тога ваше бригаде на итерену су у таквој ситуацији некако да је оправдан, него и мушкетириме све што можете да се та непријатељска група подигне и уништи. По развојату те усамико - ивицаке групе предузмите мере према на одређеној територији и ухватите везу са процесом бригоде. У случају да примите какво наређење од друге Косите да другачије радите онда посигурите до нашег наређења, а не са обавесом о овом. Он је описано у билевој да вас тамо сачека, ми ћемо да исто обавесом о овом.

Ум смо да је као Сански Мост, повлађује нам, вој вестано је
Смрт фашизму - Слобода жетви
Командант,

Avgust 1942. godine, okolina sela Prekaje kod Drvara. Grupa rukovodilaca brigade. Slijeva nadesno: Boško Baškot, partijski radnik u Štabu brigade, Mile Tubić, zamjenik komandanta 1. bataljona, narodni heroj (poginuo 4. 11. 1942), Stevo Rauš, komandant 1. bataljona, narodni heroj, Ivica Marušić Ratko, komandant brigade, narodni heroj (umro 4. 9. 1942. u Driniću kod Bos. Petrovca od posljedica težeg ranjavanja 2. 9. 1942. na Manjači), Drago Madžar, obavještajni oficir u Operativnom štabu za Bosansku krajinu, narodni heroj i iza njega Mladen Marin Mlado, zamjenik političkog komesara 1. bataljona.

Po naredenju vrhovnog komandanta druga Tita, brigada je sa područja Ključa i Sanice krenula prema Kupresu u susret proleterskim i drugim brigadama. Snimak od avgusta 1942. godine prikazuje kolonu boraca na maršu od Prekaje prema Glamoču i Kupresu i narod ovog kraja koji radosno pozdravlja i ispraća svoju brigadu.

Saznavši da 1. krajiška brigada kreće u susret proleterima, narod Glamočkog polja i okolnih sela je krenuo da dočeka i pozdravi svoje borce. Snimak od avgusta 1942. godine prikazuje stanovništvo toga kraja, koje sa zastavama hita na doček.

Nailazak marševske kolone 1. krajiške pozdravlja Štab brigade zajedno sa omladinom i narodom iz okoline Glamoča. Na slici, s lijeva nadesno: Ivica Marušić Ratko, komandant brigade (drži stisnutu pesnicu na sljepočnici), narodni heroj, Ilija Materić, politički komesar, narodni heroj, Vojo Todorović, zamjenik komandanta, španski borac, narodni heroj. Glamočko polje, avgusta 1942. godine.

Prvi susret boraca 2. proleterske i 1. krajiške brigade ovjekovječen je ovim fotosom u okolini Kupresa, prvom polovinom avgusta 1942. godine, na kojem su štabovi brigada i bataljona ovih dviju proslavljenih brigada. One će kasnije, tokom NOR-a više puta zajednički voditi borbe protiv okupatora i njegovih slugu. Na slici, zdesna u lijevo stoje: Borko Arsenić, komandant 3. bataljona, Stevo Rauš, komandant 1. bataljona, sedmi Slavko Obajdin, instruktor pri četi pratećih oruđa, osmi Ilija Marije, politički komesar brigade, deveti Milinko Kušić, politički komesar 2. proleterske brigade, jedanaesti Ivica Marušić Ratko, komandant brigade (sa štapom u rukama), trinaesti Ljubodrag Đurić, komandant 2. proleterske, četrnaesti Mirko Zec, zamjenik komandanta 3. bataljona, petnaesti Miodrag Milovanović Lune, zamjenik komandanta 2. proleterske, pretposljednji Cvijio Mazalica, zamjenik komandanta 2. bataljona; sjede - drugi Mile Tubić, zamjenik komandanta 1. bataljona, treći Dragutin Stanić, komandant 2. bataljona, četvrti Pero Đurić, politički komesar 1. bataljona, peti Drago Đukić, zamjenik političkog komesara 3. bataljona, sedmi Gojko Kusunjić, zamjenik političkog komesara 2. bataljona, osmi Svetozar Kačar Kačo, politički komesar 2. bataljona (leži), deveti Jusuf Imamović Juso, politički komesar 3. bataljona (drži stisnutu pesnicu na sljepoočnici - način pozdravljanja u partizanima) i deseti Mladen Marin Mlado, zamjenik političkog komesara 1. bataljona. Iz 1. krajiške nedostaju Vojo Todorović, zamjenik komandanta brigade, španski borac i Savo Kesar, zamjenik političkog komesara brigade. Snimak je načinjen poslije zajedničkog izviđanja položaja i utvrđenja oko Kupresa, a već 13. avgusta zajednički su napadali to zloglasno ustaško gnijezdo.

Po dolasku na područje Kupresa, poslije prijema kod Tita na Cincaru, komandant brigade Ivica Marušić Ratko (na slici u sredini) susreo se s rukovodiocima iz drugih brigada i štabova. Na ovom snimku od avgusta 1942. godine lijevo od njega je Ivan Milutinović, član Vrhovnog štaba, a desno Ratko Martinović, komandant 2. krajiške brigade.

Kolona brigade, na čijem čelu je Dragutin Stanić, komandant 2. bataljona, narodni heroj, maršuje prema Kupresu. Snimak načinjen avgusta 1942. godine.

1. KRAJISKE N.O.P. UDARNE BRIGADE

O napadu na KUPRES i okolice.

U cilju proširivanja i oslobađanja oslobođene teritorije naše Krajiške brigade imaju zadatak da sa snagama Udarnih brigada i III. Krajiškog Odreda li. vidiraju neprijateljsko uporište Plazenica, Čardašica i upadnu jednim dijelom svojih snaga u grad.

Kupres je poznat kao ustaško mjesto, opkoljen sa hrvatskim selima iz kojih je regrutovano mnogo ustaških krivoloka koji su poklali mnogo našeg stanovništva i popalili mnoga naša sela. Sam Kupres i poznata Kupreška vrata važna su strategijska tačka za ulaz u Bos. Krajinu, jer tuda neprijatelj može izvršiti ofanzivu na našu oslobođenu teritoriju /Glasnoč, Livno i t.d./. Zauzimanjem Kupresa osiguravamo eventualno prodiranje i otvaranje put našim snagama prema Bugajnu i preko Brednje Bosne naše povezivanje sa našim snagama u istočnoj Bosni čime ujedno učvršćujemo našu teritoriju i naše dopadanje uspjeha u proširenju naše baze ustanka na veći teritoriju a prisiljavamo neprijatelja na rasturanje njegovih snaga što nama omogućava da oslobađamo naše snage za oslobađanje naših manjih još neoslobođenih dijelova naše zemlje. Naša I. Krajiška Udarne Brigada koja većeras prvih puta sudjeluje pod komandom člana Vrhovnog Staba u zajednici sa drugovima Srbi, Hrvatima, Crnogorcima i Hercegovcima ima pokazati svu svoju hrabrost i sposobnost naglog likvidiranja neprijatelja a svi drugovi partizani moraju biti svijesni da smo mi većeras predstavnici Bos. Krajine i da će se po našem izvršenju zadatka ista otičeti i da namjerno osramotiti sve naše poginule heroje i herojsku borbu Bos. Krajine.

U vezi s tim naredjuje se:

1./ Prvi bataljon ima zadatak da sa dvije čete likvidira neprijateljsko uporište Čardašica a s jednom četom sa lijeve strane Čardašice ima upasti u grad bez pucnja, gdje imaju zadatak da zauzmu prve vidane zgrade odakle nastaviti dalje prodiranje u grad u zajednici sa jedinicom II. bataljona. Ostale snage I. bataljona po likvidaciji Čardašice upadaju u grad.

2./ Drugi bataljon ima zadatak da obiđe Čardašicu i preko sela Olovo /desna strana Čardašice/ i sa jednom četom čisti Olovo i groblje a sa ostale dvije čete prodire ug u grad bez pucnja i to: jednom četom ulazi desnom stranom ceste u grad gdje se spaja sa četom I. bataljona, dok sa drugom četom obilazi i dolazi gradu a ladjie na mjesto gdje se nalaze topovi i hvata veći sa snagama koje se nalaze u gradu.

3./ Treći bataljon napada Plazenicu koju zauzeti i dovesti u zatok je sa jednom četom dok se zauzme Kupres, dok druga četa ima zadatak da na određene visove iznad Kupreških vrata u zajednici sa snagama II. Udarne Brigade. Poslije zauzimanja Kupresa odlazi na položaj Šuljaga i vodi sa sobom protivokalni top sa zadatkom da brani prilaz Kupresu.

4./ Četa preostalih oruđa ima zadatak da svojom vatrom iz bacača i topova potpomogne ostalim jedinicama naše brigade likvidirati neprijatelja i to: sa jednim topom tući direktno grad Kupres, sa drugim topom tući oruđa u Zlu selu, sa jednim bacačem oruđa u početku borbe tući Čardašicu, a drugim vrhove Plazenice. Jedno mitraljezsko odelenje pridodati III. bataljoni a jedno I. bataljonu. Ostatak čete preostalih oruđa ostaje u rezervi u selu Hrastovača.

Poslije akcije sve snage hitno se povlače iz Kupresa na slobodno mjesto u Hrastovaču i razmještau se po kućama osim onih koji su određeni za Šuljagu.

Znakovi kod prodiranja su paljenje manjih objekata /kokošinjac, svinjac, plant sijens i dr./ a zabranjuje se svako svojevorno paljenje zgrada osim onih iz kojih se daje otpor i ne mogu se drugačije zauzeti.

Znaci raspoznavanja: "METLIĆ-SALAJA".

Početak napada u 11 sati kada sve snage moraju biti privučene blizu napadnih položaja. Sav ratni plijen pripada Vrhovnom Stabu i evakuše se u Blagaj kod crkve, ali se privremeno mora prebacivati u Hrastovaču.

Najstrožije se zabranjuje samovoljno uzimanje pa i najmanje sitnice iz ratnog plijena.

Zarobljenički logor je u Hrastovači i sa zarobljenicima postupati najljepše, bez obsira tko su i što su.

Ambulanta brigade nalazi se u Hrastovači, a štabovi bataljona imaju smisla da organizuju svoja previjališta.

Vezati sa štabom ove brigade koji se nalazi u Šuhovi održavati kuririma i to us jednog vodiča slati našeg kurira.

Drug Obajdin Slavko dodjeljuje se teškim oruđima koji se imaju potčinjavati njegovoj komandi.

SURT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

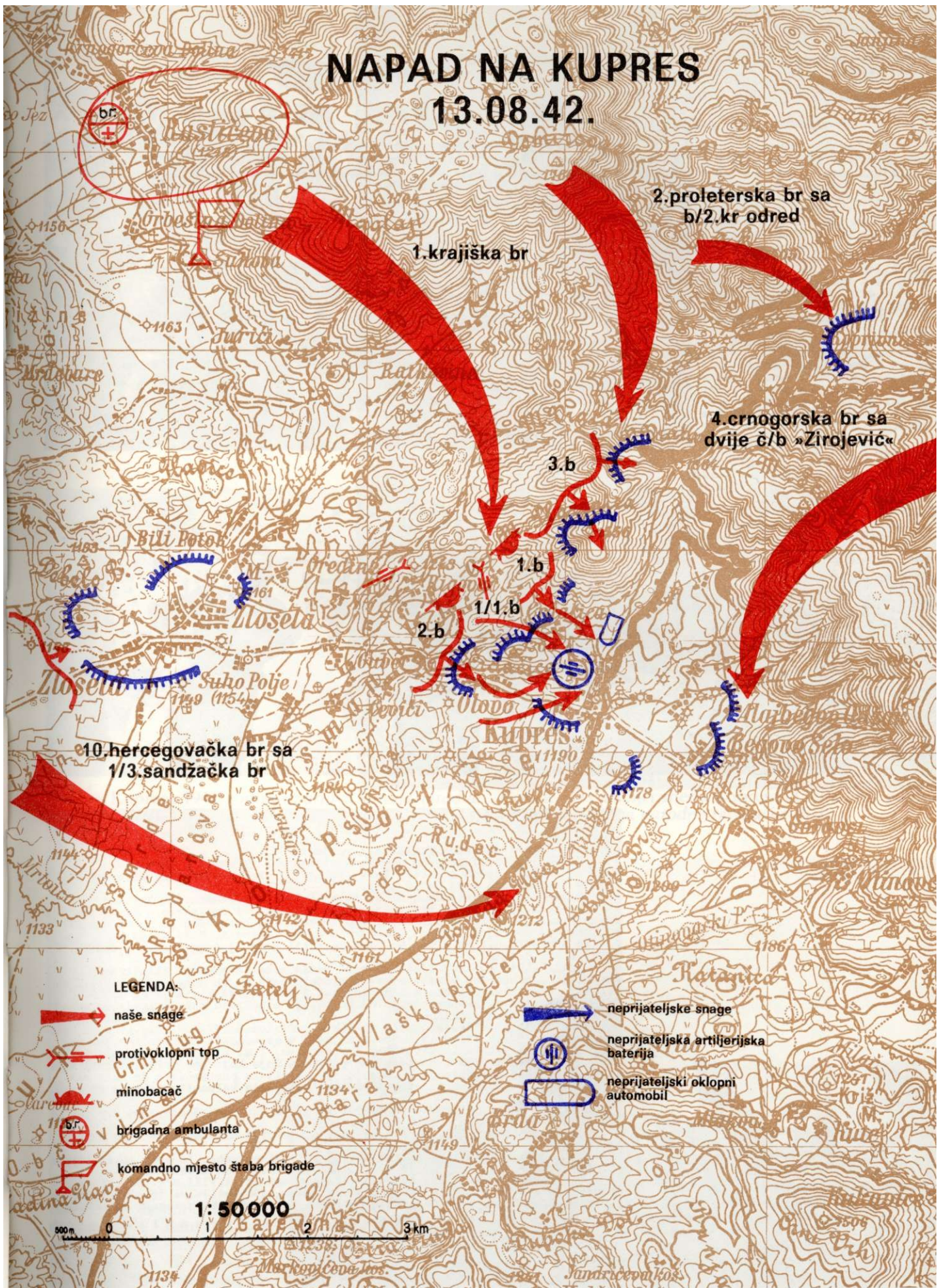
Pol. komesar:

Komandant:

Rakni

NAPAD NA KUPRES 13.08.42.

br. **Rastričepo**

1. krajiška br

2. proleterska br sa
b/2.kr odred

4. crnogorska br sa
dvije č/b »Zirojević«

10. hercegovačka br sa
1/3. sandžacka br

LEGENDA:

naše snage

protivoklopni top

minobacač

brigadna ambulanta

komandno mjesto štaba brigade

neprijateljske snage

neprijateljska artiljerijska baterija

neprijateljski oklopni automobil

1: 50 000

0 1 2 3 km

REPUBLIKA LUTAL
22/VI 1942

16.8
1942

VIŠEVOJEM ŠTAJU H.O.P. I D.V. JUGOSLAVIJE.

Dostavljeno izvještaj o akciji na Kupres i okolna sela. Izvještaj je sa-
kranio jer su naša četa bile na položaju i kao su dokazile izvještaje
bataljona, pa molimo da nam se oporiti ove saznanjenja.

Naša brigada imala je sadatak da likvidira neprijateljska uporišta
Plasenicu, Velika Vrata, Čardašion i upadne u grad Kupres.

Svi bataljoni su izvršili svoje zadatke. Prva četa I. bataljona upala je
u sam grad bez pucaanja i u samom je gradu sepalila 7 kmeta, likvidirala čim-
ju, gde su ubili 5 ustaša i 1 satnika.

2. i 3. četa po likvidaciji Čardašion upale su u grad, gde su se razvile
ulične borbe. Usled premoćnosti neprijatelja, sve čete ovog bataljona bile su
prisiljene da se povuku iz grada. Prigodom povlačenja iz grada parizanski
ovih četa onesposobili su bombama blindirani automobil i ubili 2 satnika.

U ovim akcijama istakao se komandir I. čete I. bataljona, drug Milan Ma-
janović, koji je u napadu na gradove upada bez pucaanja u sam grad.

Ovaj bataljon imao je gubitke pri oba napada na grad 7 mrtvih i 26 ran-
jenih.

1. i 2. četa II. bataljona koje su imale likvidirati Glovo i Groblje i
Krupljanjevova čušta nastupati prema gradu. Ne naišavši na otpor u selu
Glovo i Groblju, produlile su u pravcu grada, dok im je 3. četa II. bataljona
štitila leđa. Preč sela gradom otvorena je vatra na čete koje su jurile i
došlo je do borbe prsa u prsa. Tuđi su neprijatelja kumacima a jedan dio
boraca došao je do topova 20-30 metara daleko, ali usled nadmoćnosti neprij-
lja, i pošto nije upostavljena veza sa drugim snagama, obe čete napustile su
grad.

Od oružja nije ništa zarobljeno. Zarobljeno je 1.500 ovaca, 60 goveda,
6 konja i 300 kg. sita.

U ovoj akciji istakli su se drugovi Krupljanin Boško partizan glave
čete II. bataljona, koji se toliko približio neprijatelju da je došao ispod
samog neprijateljskog utvrđenja i saskakivao se kako bi dohvatio neprijatel-
ske puške koje su virile iz puškarion, iste nije mogao dohvatiti pošto su
puškarion visoke, za to je bacio bombe u utvrđenje i ubio 3 ustaša, a drug
kada su počeli bježati, ubio je iz puške još trojicu.

Komandir 2. čete II. bataljona drug Pašagić Boško /član KPJ./, vodio
svoju četu ranjen je u nogu pred samim gradom. Drugovi su su previli ranu i
savjetovali mu da se vrati natrag, ali on i ako ranjen smatrao je da mora da
izvrši svoj zadatak - zarobljenje topova i barajuki je poginuo 30 metara dale-
ko od topova. Ostali drugovi kada su videli da im je komandir poginuo, krenuli
su napred da izvrše zadatak i osvete komandira. Tu su se naročito istakli
1. vod 2. čete i drugovi Ljever Josa /član KPJ./ i Gavranović Bojko /član
KPJ./.

U 3. četi II. bataljona istakli su se saamjenik komandira Trkić Bojko
/član KPJ./ i politički komesar Ličina Raifar /član KPJ./ koji su se
istakli u borbi svojom neutrađivošću.

Bataljon je imao 12 mrtvih i 33 ranjena.

Prva četa III. bataljona koja je imala zadatak da likvidira Velika
Vrata - izvršila je svoj zadatak. U borbi je imala 2 mrtva i 6 lakše ranjenih.
Zaplijenila 4 karabina i 500 metaka.

Druga četa III. bataljona koja je imala zadatak da zauzme Plasenicu
izvršila je svoj zadatak. Četa je imala 1 mrtvog ranjenog. Zaplijenila je
1 puškomitraljes i 150 metaka. U toku čitave akcije na svim sektorima, ovaj
bataljon je imao 2 mrtva i 12 ranjenih.

Četa pratnih oružja dodijelila je svoja odaljenja bataljona i tu-
.

grad bačevina i topovima. Dala je 3 ranjena.

Ukupni gubitak brigade u ovim akcijama su: 21 mrtav i 94 ranjena,
među poginulima jedan komandir čete /Pašagić Boško/ i politički komesar
3. čete I. bataljona drug Mutić Mile.

Nakon što je zaključeno da se napusti akcija o zauzimanju Kupresa,
naša brigada povukla je sve svoje snage na Maglaj i Desirovac, a jedan dio
snaga ostao je s lijeve strane, Bijelog Potoka, gde svaki dan po podne dolazi
do borbe sa neprijateljem koji nadire u pravcu Klosela. Naše snage kontra-
pudina odbijaju, ali su u tim borbama zarobili svega jednog ranjenog ustašu,
koji je strijeljan.

19. VIII. 1942. g. neprijatelj je sa vedim snagama napao i blindirani
automobilom prodire u pravcu okro u Kluselun, naše su ih snage odbile, neprija-
telj je imao više gubitaka, a naši gubitak 3 ranjena, od kojih jedan mrtav.

Primali smo vaše naredenje od 16. ov. mj. o pokretu naše brigade sajedno
sa II. Proleterskom Brigadom.

Naredenje sa vršenje napada sa lokia jedinica 19/20. VIII. o. g. a u vesti
razgovora sa "delegatom" iz Kupresa, nijesmo u mogućnosti da izvršimo, jer ne-
prijatelj drži Vel. Vrata, Čardašion i Plasenicu, i mi bi u stvari morali po-
noviti napad na Kupres i zauzeti sve položaje koje koje smo prije zauzeli, a to
bi opet značilo izbacivanje iz stroja jednog dijela partizana, a do tada nam
je oko Kupresa isbačeno iz stroja 98 partizana, oim bolesnika tako da su nam
sve čete smanjile.

Naše su snage pripravne za pokret i čekaju vaše naredenje, samo nam javite
gde da hvatamo vezu sa drugom Kostom.

Borbenost i moral partizana poalije ove akcije nije opao. Čete su spremne
za borbu.

Za pojačanje političkog rada u ovoj brigadi potrebno je osla polit. odjela
dodijeljvanje izvjesnog broja drugova sa politički rad u četama.

Ova brigada dobila je radio izvještaje svega od 11. VIII. o. g., pa molimo
da nam redovno šalju radio izvještaje kao i ostali materijal i to u vašoj kma-
ličini, pošto je ova brigada nova i potrebno joj je što više resnog materijala.

Št r t f a š i z m u - Š l o b o d a N a r e d u !

Politički komesar:

unije

Komandant:

Rešić

Crna legija u Kupresu 1942. godine (iz arhiva Muzeja narodne revolucije BiH).

Ustaše u Kupresu 1942. godine (iz arhiva Muzeja narodne revolucije BiH).

Crna legija u akciji između Kupresa i Livna 1942. godine (iz arhiva Muzeja narodne revolucije BiH).

Četnički komandant Cvjetičanin i B. Bogunović predaju raport italijanskom komandantu. Bosansko Grahovo, avgusta 1942. godine (iz arhiva Muzeja narodne revolucije BiH).

U DNEVNIKU Miodraga Milovanovića Luna, izdavač Informativno izdavačka radna organizacija »VESTI«, Titovo Užice, 1979. godine, na strani 275 piše:

» Tu smo se prvi put sreli sa junačkim krajiškim partizanima. Naše puške plamtele su i orili su se borbeni pokličići, padao je pevajući drug do druga i vrelom krvi škropilo se kamenje Plazenice, Stožera, Koprivnice, Velikih i Malih vrata i kroz prasak eksplozija gajilo se borbeno bratstvo hrabrih krajiških ustanika i proletera iz Srbije. .. To je bila 1. krajiška brigada, to su dve brigade - jedna iz Srbije, druga iz Krajine, koje su svoj prvi susret zabilježile krvlju najboljih boraca.

. .. Pošli smo na nove zadatke. Od Kupresa preko Janja i Pljeve za Mrkonjić-Grad, a zatim Manjača i krvave borbe sa Nemcima. Svuda zajedno sa 1. krajiškom brigadom. Po Manjači razgonili smo četničke bande, tukli elitne nemačke bataljone, razbijali smo jurišne bojne »zdrugovaca«. »Mi i Krajišnici« - stalno se čulo sa usta naših boraca. Krečali su Nemci uz prasak naših bombi... Ni četničke izdajice, ni avioni, ni topovi nisu mogli ništa ovoj »nepobedivoj« vojsci. Nije nam smetala žed koju smo trpeli po nekoliko dana na avgustovskom suncu. Mržnja prema nemačkim gadovima bila je silnija. »Nepobediva« vojska, bežeći ispred nas, davila se u Vrbasu, a pesma »Da Manjača govoriti znade« najlepše ilustruje njen poraz. Posle tih zajedničkih borbi, u kojima je ljubav dveju brigada bezbroj puta zalivena krvlju boraca, dolazi velika bitka za grad Jajce. Nigde kao tu nisu brigade osetile toliku sigurnost koju imaju jedna u drugoj. Znali smo da će se zadatak izvršiti. Jajce će pasti, jer ga napadaju krajiške brigade i mi. Ni stara tvrđava, odakle su se ustaše očajnički branile, nije mogla doleteti našem naletu. Uporno prodiru naši bombaši i mitraljesci, a silovito jurišaju Krajišnici. .. borba traje noć i dati... i pri zalasku sunca stanovništvo grada izlazi na ulice da vidi partizane.

. . . Bilo da prolazimo, da se zadržavamo u nekom mestu, ili da prisustvujemo narodnim zborovima, susreće nas narod srdačno, željan da nas vidi.

To nisu obični susreti, nas dočekuje narod Krajine, koji je rešen, od deteta do starca, svoje živote dati u ovoj borbi. Nikada istorija naša nije videla ovakvo pokoljenje. . . To je nova Jugoslavija.«

U knjizi Koste Nada »DRUŽE TITO RAT JE ZAVRŠEN«, izdavač 4. jul, 1985. godine, piše:

»Vrhovni komandant mi je 25. avgusta vrlo lepo govorio o držanju Krajišnika na Kupresu, a isto tako i Peko Dapčević, koji je 18. avgusta pisao Titu:

»Krajiška brigada, koja je jednim snažnim jurišem upala u grad sa pravca Čardačica - Guber i očistila izujesni dio varošice, zadržala se jedno vrijeme pod strahovitom neprijateljskom vatrom, koja je obasipala ulice i pravila pravi haraž pred našim trupama. . . Krajiška brigada je davala odstupnicu našim bataljonima sa prihvatnih položaja Čardačice i tek poslije izvlačenja naših jedinica, sa najvećom hvalom pričaju o držanju Krajiške brigade, čiji su borci bili nošeni elanom i hrabrim držanjem naših jedinica. .. Naši partizani visoko cijene borbenost i požrtvovnost Krajiške brigade, i sa velikom ljubavlju pričaju o njihovim aktima herojstva. Iskovala se prava proleterska ljubav između obe brigade.«

Vrhovni Štab
Narodno-Oslobodilačke
Partizanske i Dobrovoljačke
Vojske Jugoslavije
16 avgust 1942

MNO. DHPJ.
Srb. Part. 2110-1
2

Štabu I Krajiške narodno-oslobodilačke partizanske udarne Brigade
Štabu II proleterske narodno-oslobodilačke udarne Brigade

1/Vaše dve Brigade u sadejstvu sa potrebnim snagama iz operative zone za Bosansku Krajinu sačinjavaju jednu udarnu grupu za operacije oko Mrkonjić Grada. U ovom cilju odmaršujte iz predela Blagaj-Novo selo, u predelo sela Brđanji-Plijevski Podovi, gdje se stavite na raspoloženje Operativnom Štabu za Bosansku Krajinu-druga Kosta, sa kojim uspostavite hitnu vezu. O vašim akcijama mi smo već izvjestili Krajiški Operativni Štab.

Pokret otpočnite noću 17 na 18 avgust. Pre vašeg odlaska skrenite pažnju III Krajiškom Odredu da prebaci potrebne snage oko Blagaja, koje će vršiti demonstrativne ispede prema Kupresu, presecati i kvariti komunikaciju Bugojno-Kupres i postavljati na istoj zasedi. Sam toga, taj odred treba da se postara za izvlačenje četve iz Kupreškog polja. Štab odreda treba da formira Kupreški bataljon, koji bi obuhvatio sela; Novoselo, Blagaj, Gornji i Donji Malovan, Rilići, Zanoglina, Vukovsko i Ravno. Ove cete sa raznih pravaca treba da ugrožavaju Kupres. Va učinite sve da se taj bataljon što pre formira. Kupreškoj ceti koja je i do sada dosta uspešno dejstvovala dajte konkretan zadatak; demonstracije prema Kupresu i presecanje puta Bugojno-Kupres, te da se ne bi osetilo vaše odsustvo. O svemu ovome mi smo obavestili i Operativni Štab za Bosansku Krajinu. Kada se izdala naredba ili pošto vi prelazite preko teritorije III Odrada, potrebno je da i vi istaknete pravac za napad na Kupres. Uputite Štab III odreda na pravilno izvršenje zadatka. Komandant kupreškog bataljona bio bi dosadašnji komandant bataljona "Vojin Zirojević". Naredili smo Štabu Dalmatinske Zone da ga hitno uputi u sastav III Odrada.

2/Imajte u vidu da je II Proleterska Brigada u poslednja vreme imala velike napore, da je dosta iscrpna, pa je potrebno da se ta jedinica prethodno odmori i snabde odelom. Za tu brigadu odelo se već pravi u Glamoču, pa je potrebno da Štab II brigade odmah uputi potrebne organe u Glamoč koji će izradjeno odelo i obuću dostavljati svojoj brigadi. Mi smo u ovom smislu već izdali naredjenje odgovornim drugovima u Glamoču.

3/Na operacijama oko Mrkonjić Grada II Brigadi dajte sporednije zadatke - štita komunikacija i sliono.

3/Hitnost akcije ka Mrkonjić Gradu nameće se tim pre što nismo uspeli da zauzmemo Kupreš. Brzo izvedena operacija oko Mrkonjić Grada neće dozvoliti neprijateljsko grupisanje na pravcu Kupreš-Livno, iz kojih polja treba da izvučemo dosta bogatu letinu.

4/Plan za Mrkonjić Grad sastaviće Krajiški Operativni Štab. Imajte u vidu da ovome gradu treba prići obuhvatnim manevrom preko Sinjakova i sela Baraći-Podrsanica. Ovim drugim pravcem treba da usledi glavni napad. Pri izvođenju akcije treba da budu zatvorene komunikacije od Banja Luke i Jajca. Mi smo dali sugestije II Krajiškoj Brigadi da se angažuje ka Sanskom Mostu i na taj način obezbedi i taj pravac. No sve detalje predvideće i odrediće Operativni Štab za Bosansku Krajinu, druga Kosta. Pre samog napada morate prikupiti sve podatke o Mrkonjić Gradu tako da se ta operacija uspešno izvede. Prema potrebi Krajiški Operativni Štab odrediće još neki bataljon. Bolje imati više snage samo da se operacija uspešno izvede. Ovo tim pre što Mrkonjić Grad predstavlja rešenje jednog krupnog vojniskog i političkog pitanja Bosanske Krajine.

5/Imajte u vidu da prolazite preko osetljive teritorije. Nastojte da sve te grupe neutralizujete i pridobijete u naše redove. Izadjite pred masu sa unapred pripremljenim proglasom. U slučaju da vam te bande istave kakav otpor - morate biti energični do krajnosti. Pokret vaših snaga mora biti takav da ne svakoj tački možete izvesti potpunu nadmoćnost nad bandama.

6/Potrebno je da se povežete i sa II Krajiškom Brigadom i da sa njom u saglasite dejstvo, što će svakako učiniti Krajiški Operativni Štab.

7/Pri odsustvu II proleterske brigade iskoristite politički kao jedinice iz Srbije na političkom razbijanju osetljivi bandi u toj kraju. Dajte nam vaše mišljenje i predlog da li će biti potrebno da još neka proleterska jedinica dejstvuje na pravcu Mrkonjić-Banja Luka.

8/Prilikom izvođenja operacija Oko Mrkonjić Grada jedinice neka vam budu što pokretljivije. Zbog toga-konore, ranjene i iznemogle drugove ostavljati u sigurne, udaljenije baze (Janja, ili neko drugo mesto, kako nađe za to shodno Operativni Krajiški Štab).

9/Pri napadu na Mrkonjić teška oružja morate imati pri ruci za rušenje otpora. Svaki bataljon mora imati flaše s benzinom za paljenje neprijateljskih tačaka otpora. U ova svrhu doturiceмо benzin u Glamoč, a vi još sada uputite svoje ljude koji će naći flaše i doturiti k vama.

10/Veza s nama održavati preko Glamoča.

11/Pre vašeg odlaska morate evakuisati sve ranjenike i bolesne u pravcu Glamoča.

12/U pokretu pazite se od avijacije.

13/Obaveštenje-Glavni Štab za Srbiju nas jutros izveštava da su Jablanički i Toplički Odredi, za o lo vreme usprkos velikih neprijateljskih ofenziva ostali potpuno sačuvani i da razvijaju uspješno dejstvo. U Sumadiji i Zapadnoj Srbiji postoje četiri partizanske grupe koji uprkos užasnog terora razvijaju svoje dejstvo. Po drugim informacijama u Istočnoj Srbiji -Svrijske Planine-jaki partizanski delovi se uspješno bore.

Primite naše drugarske pozdrave,
smrt fašizmu-sloboda narodu,

13.30

komandant,

D. e

1) Bilo u kojem slučaju da uoči neprijateljske preopterećenosti ili u slučaju III. ili u slučaju IV. prilikom napada u neprijateljske položaje. Naša grupa treba da bude spremna da se udvostručuje i da se uključi u borbu. Oni koji su u neprijateljskim položajima treba da budu spremni da se uključe u borbu i da se uključe u borbu. Oni koji su u neprijateljskim položajima treba da budu spremni da se uključe u borbu i da se uključe u borbu. Oni koji su u neprijateljskim položajima treba da budu spremni da se uključe u borbu i da se uključe u borbu.

2) U slučaju napada na naše položaje treba da se uključe u borbu i da se uključe u borbu. Oni koji su u neprijateljskim položajima treba da budu spremni da se uključe u borbu i da se uključe u borbu. Oni koji su u neprijateljskim položajima treba da budu spremni da se uključe u borbu i da se uključe u borbu.

3) U slučaju napada na naše položaje treba da se uključe u borbu i da se uključe u borbu. Oni koji su u neprijateljskim položajima treba da budu spremni da se uključe u borbu i da se uključe u borbu. Oni koji su u neprijateljskim položajima treba da budu spremni da se uključe u borbu i da se uključe u borbu.

4) U slučaju napada na naše položaje treba da se uključe u borbu i da se uključe u borbu. Oni koji su u neprijateljskim položajima treba da budu spremni da se uključe u borbu i da se uključe u borbu. Oni koji su u neprijateljskim položajima treba da budu spremni da se uključe u borbu i da se uključe u borbu.

5) U slučaju napada na naše položaje treba da se uključe u borbu i da se uključe u borbu. Oni koji su u neprijateljskim položajima treba da budu spremni da se uključe u borbu i da se uključe u borbu. Oni koji su u neprijateljskim položajima treba da budu spremni da se uključe u borbu i da se uključe u borbu.

Handwritten notes on the right margin: "U slučaju napada na naše položaje treba da se uključe u borbu i da se uključe u borbu. Oni koji su u neprijateljskim položajima treba da budu spremni da se uključe u borbu i da se uključe u borbu. Oni koji su u neprijateljskim položajima treba da budu spremni da se uključe u borbu i da se uključe u borbu." and "19/20. 19/20. 19/20."

Nakon borbi koje su s proleterskim i drugim brigadama zajednički vodili na Kupresu, Titovim naređenjem 2. proleterska i 1. krajiška sačinjavaju jednu udarnu grupu za operacije oko Mrkonjić-Grada. Snimak iz druge polovine avgusta 1942. godine prikazuje dijelove 1. brigade na maršu prema Mrkonjić-Gradu.

P. S.

1) Vaš odlazak sa tog terena uslediće tek pošto III Krajiški odred prebaci u predeo Novo Selo - Blagaj deo svojih snaga. Mi smo mu u tom pogledu izdali naređenje. Vi uhvatite s njim vezu i uputite ga u zadatak. On treba da štiti ta sela, da pribira ljetinu iz polja i da bočno dejstvuje na slučaj nepr. nadiranja ka Šujici, zatim da pravi zasjede na drumu: Bugojno - Kupres. Kupreška četa pretvoriće se u bataljon. I njima objasnite zadatak.

2) Imamo obaveštenja da bi se neki muslimani iz Kupresa predali. Oni su slali neke labave delegate. Zato noću 19/20 u 21 čas sa lakim delovima napravite jedan demonstrativni napad, te da vidimo da li će neki izaći.

3) Budite budni, da vas neprijatelj ne iznenadi. Ako bi nepr. krenuo ka Šujici vi uputite pojedine lake djelove u bok pravcem ka G. Malovanu.

4) O svemu nas izveštavajte na Glamoč.

5) Štampano naređenje služi vam kao orijentacija za vaš daljnji rad.

6) Vreme pokreta mi ćemo narediti. Vi nas izvestite kad pristignu snage III odreda.

Znaci za 19/20:

Turci viču: »Alah je snama.« Partizani odgovaraju: »Alah je veliki.«

17-VII-42. god. 17 časova Glamoč.

Komandant
TITO

I. Крајинска

Народно-Ослободилачка Партизанска

Ударна Бригада

ARHIV
Istorijsko
odjeljenje
CKKP BiH
ARHIV
Instituta IR
Sarajevo

394
26/VIII - 1942

Položaj 21-VIII- 1942

Operativnom Štabu za Bos.Krajinu.

Izvjestavamo vas da smo se obratili na pojedine štabove Odreda i bataljona kao i na O.K.i S.K.K.P.J.na terenu Bos.Krajine sa molbom da organiziraju pletenje čarapa i đempera za našu Brigadu kao i za mobilizaciju drugova i drugarica za popunu naše Brigade.Molimo vas da i vi sa vaše strane utičete da se mobiliše što veći broj drugova i drugarica za našu Brigadu iz pozadine I.II III.i V.Odreda jer mi smo prisiljeni da mobilišemo i na ovim čežničkim terenima, jer naša Brigada ima stalne borbe a prema tome stalno ispadanje iz stroja ranjenih i poginulih osim što nam stalno ispadaju iz stroja bolesni drugovi. Smatramo da je ipak sigurniji elemenat sa terena pomenutih odreda nego sa ovih terena sa kojih ih mi mobilišemo.Odredi nam ne trebaju slati partizane iz četa i sa oružjem, ~~na~~ makar je to poželjno, nego neka nam šalju dobrovoljce iz pozadine bez obzira dali su muški ili ženski.Drugarice koje smo primili u Brigadu pokazale su se do sada kao dobre i mi će mo ih prvenstveno upotrebiti kao bolničarke, za kuhinju, u Intendanturi i četi pratećih oruđa a drugove koji su do sada radili na tome sektoru slaćemo u streljačke čete i tako vršiti popunu četa dok jedan broj drugarica imamo u stroju i u borbi su se pokazale dobre.

Sve drugove i drugarice koje mobilišete ovih dana možete slati i Ribnik bataljonu "SOKO" gdje će mo hvatati vezu od 26 do 30 avgusta jer se mi krećemo u pravcu toga bataljona.Nadamo se da ćete učiniti sve što je u vašoj moći i preporučiti štabovima odreda da i oni sa svoje strane shvate ovu stvar ozbiljno i porade što uspješnije u smislu naših molbi.

Ponovno urgiramo za četvu koja je određena za naš III bataljon.

Drugarica Anđa Knežević sa terena II K.Odreda molila je da je se primi u našu Brigadu pa vas molimo da istoj odobrite odlazak u Brigadu.Ista je neophodno potrebna za rad sa drugaricama u našoj Brigadi.

Za tehnički otdjeljenje kulture naše Brigade potrebna je drugarica Lida *Kojne* koja sada radi u centralnoj bolnici u Grmeču, a ista je molila da se primi u našu Brigadu pa molimo da je uputite u Ribnik preko naše Intendanture jer nam je neophodno potrebna pošto nemamo drugova i drugarica koji znaju dobro pisati na mašinu a ista je radila kao činovnica u Ljubiji.Za ovo molimo druga Vasu da izda potrebna naređenja centralnoj bolnici Grmeč.

Molimo vas da nam odgovorite na ovo naše pismo.

Uz drugarski pozdrav

SMRT FASIZMU -- SLOBODA NARODU!

Politkomesar,

Murija

Komandant,

Rasko

P.s.

Pokazala se potreba koncentracije naših ranjenika i bolesnika na jednom mjestu.Mnogi naši ranjenici i bolesnici lutaju od nemala do nedraga a po ozdravljenju javljaju se raznim odredima.Da bi se u budućuće to izbjeglo mi smo naredili našoj Intendanturi u Majkić Japri da počne sa koncentracijom naših ranjenika i bolesnika da o istima vodi računa i da sve sposobne vraća natrag u Brigadu, a manje sposobne da zadržava kod sebe za poslove oko magazina i zaštite jer time oslobodava sposobne partizane za borbu.A sasvim slabe i nesposobne upućiva kućama ili odredima.Ovo se pokazalo kao nužno jer nama je potrebna stalna popuna koju možemo vršiti i od ranjenika koji ozdrave.Molimo vas da i vi sa vaše strane pomognete ovo naše nastojanje sa vašim naređenjem.Naša Intendantura služi nama kao i "vojni okrug" jer preko nje mislimo vršiti skup-

1
ljanje dobrovoljaca za našu Brigadu.

Rasko

220

1./ STATISTIKA
RANJENIH:

- a/ Teških ranjenika od 23-VI-1942 god. do 13-VIII-1942 god. iznosi 77.
 - b/ Lakše 110.
- Ranjenici ostalih Odrada i Brigada previjenih u previjalištu naše Brigade: teže 7, lakše 3.
 Broj pregledanih bolesnika VII-Udarne Brigade od 5-VIII-1942 god. do 13-VIII-1942 god. iznosi 61.
 Broj civila i partizana iz ostalih Odrada je 15.
 Ukupan broj ranjenih i bolnih je 288.

2./ ORGANIZACIJA
SANITETSKE
SLUŽBE

- a/ Organizacija sanitetske službe sprovedena je sljedeće:
Svaka četa osjeduje 2 bolničara, 2 bolničarke i 4 iznosioca ranjenika.
- b/ Svaki bataljon ima 1 zdravstvenog pomoćnika i 2 bolničarke.
- c/ Kod Brigade ima: 1 lekar, 3 bolničara i 5 bolničarki.
- d/ Ukupan broj sanitetskog osoblja: 1 lekar,
3 zdravst. pomoćnika,
19 bolničara,
28 bolničarki /1 u zbiru i 3 u bolnici/.

U svakom bataljonu postoji pokretna bataljonska ambulanta, a pri Brigadi pokretna Brigadna ambulanta. Zadatak ovih ambulanta je da lakše bolesnike zadržati na liječenju do odrađivanja. Za vrijeme akcije organizuje se četno zavijalište, te bataljonsko previjalište i Brigadno Centralno previjalište gdje se ranjenici koncentrišu a prema potrebi upućuju u bolnicu.
 Pri svakoj četi postoje zdravstveni odbori koji imaju zadatak propagiranja higijene i nadzor nad istom. Odbor se sastoji iz 3 člana-svaki vođa po 1 člana.
 Pri svakom odmoru održavaju se skupni časovi iz sanitetske službe, i praktične vježbe, kojima rukovodi šef saniteta Brigade.

3./ ZDRAVSTVENO
STANJE
BRIGADE:

Kako je ova Brigada sastavljena uglavnom od ljudi koji je učestvovali u žestokim borbama protiv četnika, te koji su prilikom tih akcija trili vrlo teške fizičke napore - putovanje, studen, osušica u nedovoljnoj ishrani kao i slaboj odjeći i obući - pojavljuju se oboljenja nogu, probavnih organa-bubrega, kao posljedica poremećenosti organa za disanje /T.b.c/.
 Zbog teškoća koje ima pred sobom Brigada, odnosno pokreta i čestih akcija prisiljeni smo da izvjestan broj ovakvih bolesnika upućujemo u bolnice ili u Odrade na lakšu službu.
 Od zaraznih oboljenja bio je priličan broj tuberkuloze i 1 slučaj trbušnog tifusa. S obzirom na fizičke napore koje podnosi ova Brigada zdravstveno stanje je zadovoljavajuće.

4./ STANJE
SANTETSKOG
MATERIJALA:

Sanitetski materijal s kojim raspolaže Brigada za sada pokriva potrebe, ali se osjeća oskudica u zavojima, prašcima i mastima. Potrebno je da se sanitetu ove Brigade što hitnije upute zavoji ili platna za njih.

5./ OPŠTE:

Pri ikom posljednjih akcija a naročito na Kupresu sanitetsko osoblje pokazalo se na visini svoga zadatka, tako da je rad oko zavijanja i previjanja tekao vrlo dobro, a ni jedan ranjenik nije ostao ne izvučen i bez sanitetske pomoći. To najbolje dokazuje akcija na Kupresu gdje je broj ranjenika iznosio 100, a dok je bio mali broj poginulih. U posljednje vrijeme bolnice u koje smo upućivali ranjenike slali su nam ponovo u jedinicu potpuno ne izliječene bolesnike i nesposobne za borbu, tako da smo ih ponovo morali slati u bolnicu. Da se nebi ovo ponavljalo potrebno bi bilo organizovati jedan logor da se svaki ranjenik uputi na konicijski pregled prije povratka u Brigadu, te a da se ustanovi da li je isti sposoban za borbu pokretne jedinice.

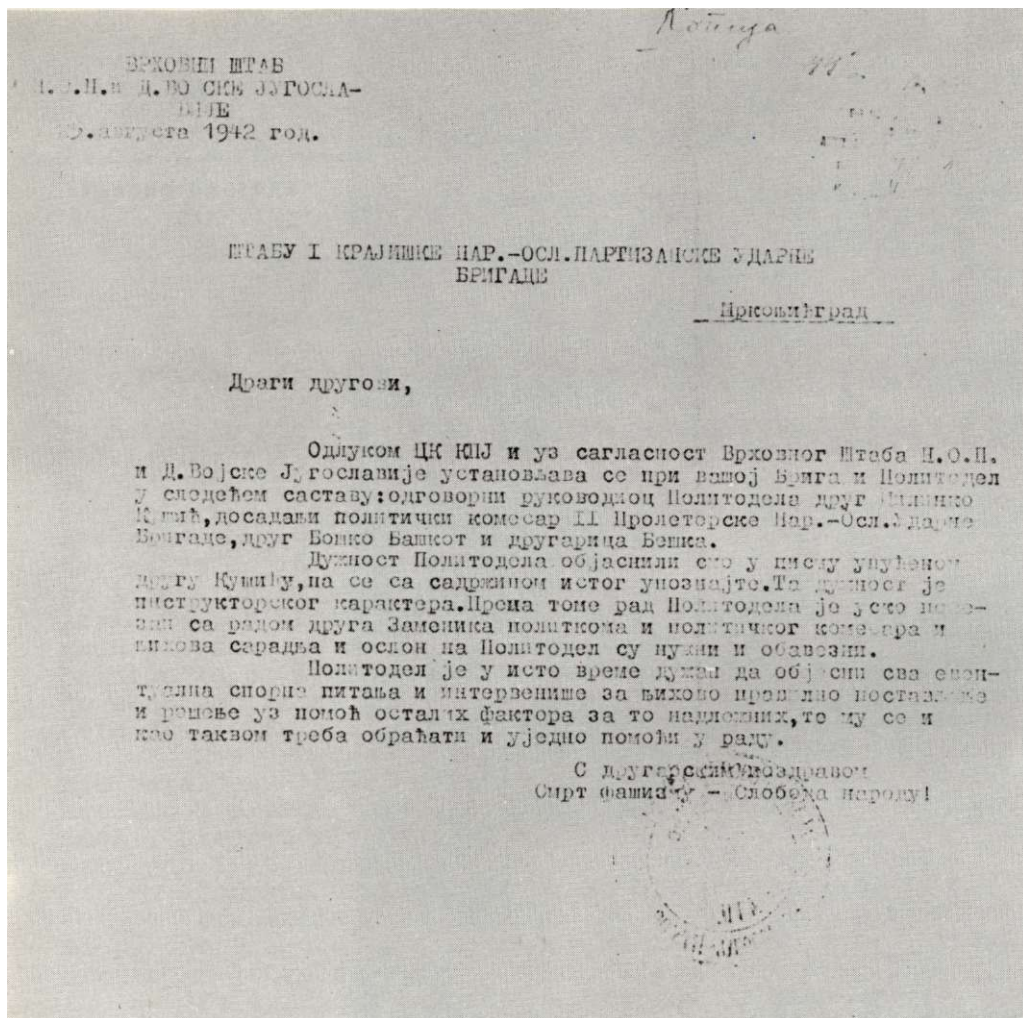
Za nesposobne potrebno bi bilo organizovati jedan logor u kome bi se koncentrisali ovakvi bolesnici do potpunog ozdravljenja.
 Usljed stalnog pokreta javlja se veći broj boraca oboljelih od hernije /bruha/, od velike koristi bi bilo ako bi isti mogli operisati i mogli bi za dvadesetak dana imati ponovo borca makar i u odredu, a u suprotnom je na teretu naše borbe.
 Uz družarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

22 avgust 1942 god.
Položaj

Šef saniteta I krajičke N.O.P.
Udarne Brigade

T. V. ...

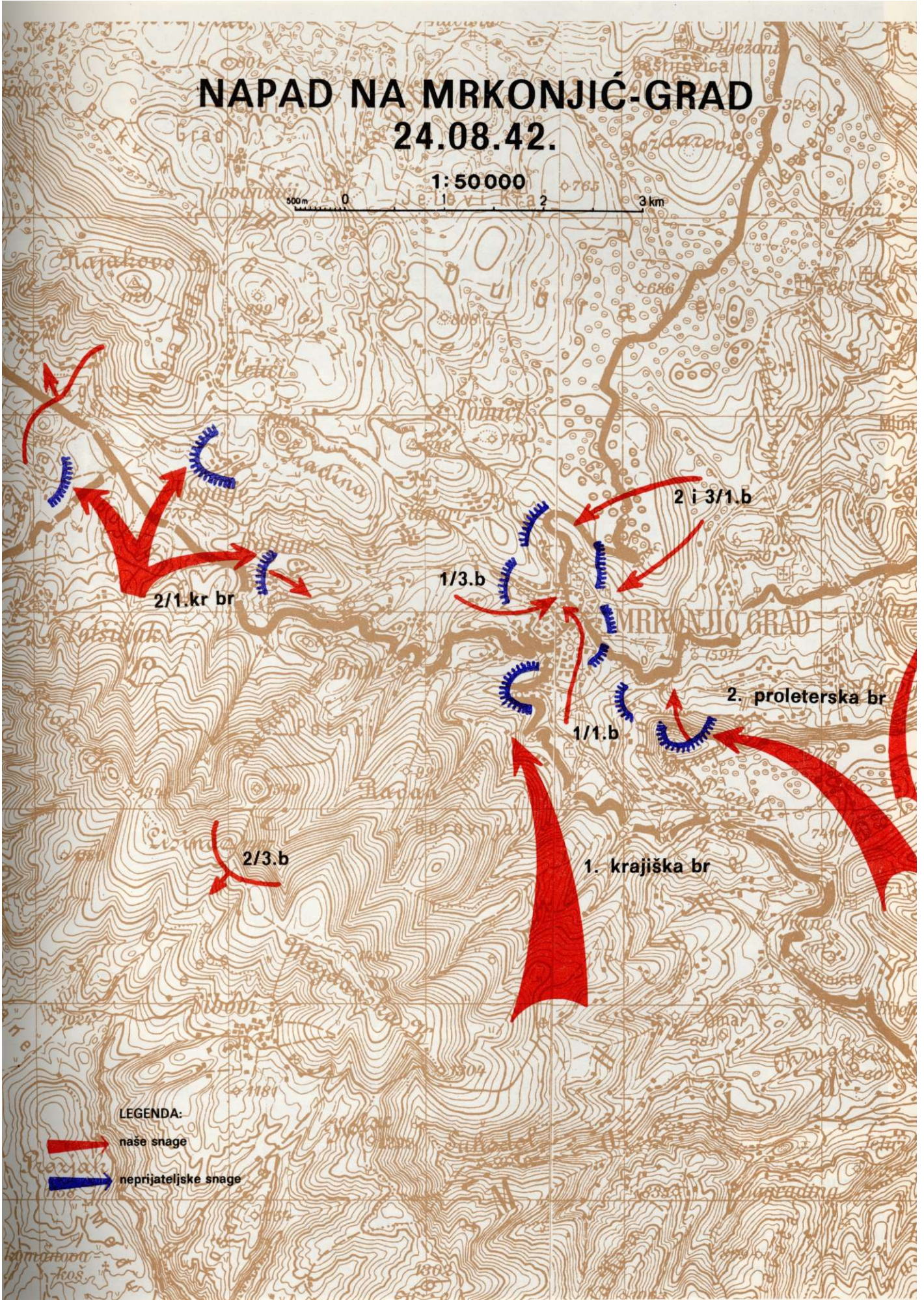
Sanitet 1. krajiške i 2. proleterske brigade pred bolnicom u Mrkonjić-Gradu, septembra 1942. godine. Prvi zdesna stoji dr Dulić, iz 2. proleterske brigade (iz arhiva Muzeja narodne revolucije BiH).

NAPAD NA MRKONJIĆ-GRAD 24.08.42.

1:50000

500m 0 3km

LEGENDA:

naše snage

neprijateljske snage

VRHOVNOM ŠTABU N.O. PARTIZANSKE I Dobr. vojske Jugoslavije

Dostavljamo izvještaj o akciji na Mrkonjić i oklna sela /Manjača/.
Naša Brigada imala je zadatak da likvidira Mrkonjić Grad, sa ^{u prol. hietm} ~~u prol. hietm~~
Bataljoni koji su napadali grad izvršili su svoj zadatak. Prilikom akcije
je naši bataljoni zarobili su slijedeći ratni plijen:

I bataljon: 66 domobrana, sa 66 karabina, 4 puško-mitraljeza, 1 teški mitraljez sa ostalom spremom. Ovaj bataljon je upao u grad sa svojim četama.

II bataljon: zarobio je 2 oficira, 3 podoficira, 96 domobrana, 1 protivkolski top sa 99 granata i zapregu sa 2 konja, 2 velika bacača sa 6 velikih mina i 39 lakih mina, 2 teška mitraljeza sa 18 sanduka punih municije, 2 puško mitraljeza i 90 karabina i municiju, dosta čebadi, šatorskih krila i ostale vojne sprema. Zarobljena su 2 konja sa 2 artiljerijska sedalca sa ostalim konjskim priborom. Ovaj bataljon imao je zadatak da pročisti sela Rogolje, i da ih odsiječe rovove u Kasimovcima od grada. Neprijatelj nije bio u Rogoljima a rovovi u Kasimovcima likvidirani su do 3 sata u jutro gdje je zarobljen gore navedeni plijen.

III bataljon: zarobio je 10 domobrana, 100 karabina, 1 teški mitraljez, nešto municije kao i ostale vojne sprema.

Ovaj bataljon sa jednom četom štutio je ~~XXXXXX~~ napadne položaje od Drenovićevog sektora / Šibove / a sa jednom četom u zajednici sa I bataljonom napao je sam grad i u potpunosti izvršio je svoj zadatak i zarobio gore navedenu spremu.

Mrtvih i ranjenih u ovoj akciji nismo imali dok je neprijatelj imao 3 ranjena.

Moral i borbenost partizana u akciji bila je odlična. Spaljene su svega 3 manje drvenjare kao signal da su naše snage u gradu. Pljačke i ~~XXXXXX~~ obijanja radnji nije bilo osim provale u dućan Bate i jednom trgovcu odnešeno 12000 kuna ali nismo mogli utvrditi da su to pravili partizani it naše Brigade, ali so odmah uhvatili 10 partizana III odreda /čete koje su bile opkoljene četnicima/ a za novac nismo mogli naći krivca. Partizani ove Brigade mijenjali su svojevoljno odijela od zarobljenih domobrana i pravili sitnije istupe oko podjele vojne sprema. Ovaj štab uočio je te greške i poduzeo sve korake da se u buduće to spriječi a naročito kada sudjeluje u akcijama sa drugim Brigadama je r to ometa zbližavanje Brigada, a naročito zbog političkog uticaja na mještanske snage.

26-VIII-1942 god. u 23 časa ova Brigada krenula je u pravcu Manjače sa zadatakom da napadne bok neprijatelja koji se nalazi u Sitnici i u Bunarevima.

27-VIII. 1942 god. bili smo u Trijebovu gde su imale biti neke četničke snage, ali smo svega našli dvojicu četnika a jedan je sam prišao k nama. Pozadina toga kraja primila nas je prilično, samo se boje jer stoje pod uticajem neprijateljske propagande. Svi "četnici" borci voljni su da se predaju nama samo se boje za svoje živote.

Isti dan produžili smo put za Lokvare-Dujekovce-Stričiće i Dubicu, sela koja su poznata kao četnički centar Manjače. U svim ovim selima nismo naišli na nikakav otpor a pozadina nas prima dobro i davala nam je izvještaje o neprijatelju tj. da se isti povukao iz Sitnice i Bunareva kao i o tome da su se izvjesne četničke snage povukle prema Kadinoj Vodi. I ovde smo čuli da bi se četnici borci predali samo se boje za svoje živote. Mi ćemo danas održati zbor u Lokvarima i objasniti narodu liniju naše borbe.

Mišljenja smo da bi trebalo izdati jedan progles narodu i borcima ovog kraja u kojemu treba objasniti izdaju četničkih vodja u čitavoj zemlji a borce pozvati da pristupe našim jedinicama. Ujedno bi predložili da proto Zečević i ostali sveštenici i rodoljubi izdaju poseban progles na narod ovoga kraja i da prota i još koji sveštenik čim prije obidju ovexxxx krajeve. Za učvršćenje ovog kraja potreban je najživlji politički rad.

Naša Brigada nastavlja dalje svoj zadatak u zajednici sa ostalim snagama

a pod neposrednom komandom druga Koste, kako je naređeno od vas.
Molimo da nam se dostave naređenja tko ima pravo upotrebe konja, kao i naređenja o novim znakovima.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU

Politkomesar:

[Signature]

Komandant:

[Signature]

U borbama na Manjači, prilikom koordinacije borbenih dještava brigada na tom terenu, zatekao se jednom prilikom i Košta Nađ, komandant Operativnog štaba za Bosansku krajinu, narodni heroj i španski borac. Bio je to istovremeno posljednji susret i snimak za hrabrog i vještog rukovodioca Ivicu Marušića Ratka, jer je već sutradan izjutra rano, teško ranjen prilikom bombardovanja i nakon dva dana podlegao ranama. Snimak je načinjen 1. septembra 1942. godine u okolini sela Dujakovca (Banjaluka), a na njemu su, slijeva nadesno: čuče - Niko Jurinčić, politički komesar 2. krajiške brigade i Milinko Kušić, rukovodilac politodjela 1. krajiške, narodni heroj (tragično poginuo 1943), stoje - Ilija Materić, politički komesar 1. krajiške, Ivica Marušić Ratko, komandant 1. krajiške, Vladimir Smirnov, iz Vrhovnog štaba NOV i POJ, Košta Nađ, Duško Kerkez, borac, Ratko Martinović, komandant i Đurađ Predojević Đurin, zamjenik komandanta 2. krajiške brigade.

Operativni Štab N.O.P.i D.V.
za Bosansku Krajinu
dne 4 septembra 1942 g.
u.8. 30 časova

C
85

M.H.O. Ф.H.P.J.
АРХИВ НАРОДНО-ОСВОБОДИТЕЛНОГ РАТА
Бр. Пор. 215
К. 167А

Vrhovnom Štabu N.O.P.i D.V. Jugoslavije
na položaju

Obavješteni ste već o bombardovanju štaba I. Krajiške U. Brigade. Tom prilikom ranjeno je 18 drugova, a poginulo je troje. Među ranjenima je komandant brigade, politički komesar, zamjenik političkog komesara i drugarica Beška. Komandant je teže ranjen, a politički komesar i njegov zamjenik lakše su ranjeni. Štab brigade je bio smješten pored jedne markantne kuće tako, da je avijon pomoću špijunaže tačno znao gdje se oni nalaze. Bombardovanje je izvršeno tromotornim avijonom u jutru u 5 sati. Postavljen je privremeni štab brigade i to komandant drug Kušić, zamjenik komandanta isti, politički komesar II. bataljona drug Kačer. Mi smo došli do zaključka, da je za uspješnu borbu protiv četničkih bandi potrebno, da im zadamo jedan snažan udarac i stime izazovemo kod njih demoralizaciju, a isto tako, da moramo preduzeti oštrije represalije prema četari četničkih sela koja se nalaze u sred šume Manjače i služe četničkim bandama kao ekonomska baza. Stoga je izdatom naredjenje svim brigadama, da danas predju u opšti napad na svim sektorima. Ta akcija mora biti brza tako, da možemo uskoro preduzeti predviđenu akciju.

Iz svih gore navedenih razloga predviđena akcija biće odložena za dva-tri dana. Stoga je potrebno, da se izvjesté jedinice koje su predviđene, da napadaju komunikaciju Travnik-G. Vakuf, da započnu svojim akcijama 6 na 7 ov. m.j.

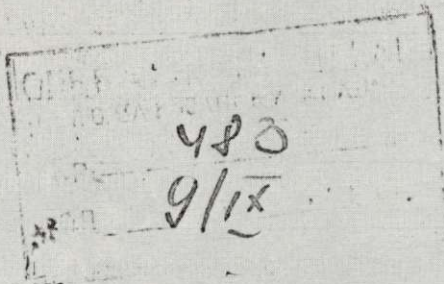
Cim primim izvještaje od brigada o borbama ovih posljednjih dana poslat ću Vam detaljniji izvještaj.

Uz drugarski pozdrav sa

Smrt fašizmu sloboda narodu

Komendant,

Stević

227

ИНТЕНДАНТУРА
I. K. H. C. H. Ударна Бригада

Положај, 12. IX. 1942 год.

ARHIV
INSTITUTA IRP
SARAJEVO

ARHIV
INSTITUTA IRP
SARAJEVO

Секретарског Штаба за Бос. Крајину

За ову бригаду, потребно је да се одмах пошаље два сандука пушчаних муниција, 20 комада мина 75 мм и 20 хлавача за исте.
Св. пошаљите до ове интендатуре у Заблеће код Дакчића, одмах да ме ми даће отпремити на положај.

СМРТ ФАШИЗМУ - СЛОБОДА НАРОДУ!

Секретар:

Коста

Замј. Интенданта:

Бранко

и.с.

*Кве снама преко Команде Милина Коста
имамо мина лево*

*Милин
М. Јаков*

424

I. Крајинска
Народно-Ослободилачка Партизанска
Ударна Бригада

ARHIV
Instituta IRP
Sarajevo

137

ARHIV
INSTITUTA IRP
SARAJEVO

Положај, 14. IX. у 18 h 1942

DRUŽE KOSTA!

Danas, oko 10 časova, neprijatelj je krenuo prema položajima koje su držale naše snage. Jačina neprijatelja bila je ~~višestruka~~ 2 bojne sa četničkim snagama, koliko smo mogli da procjenimo prema pojedinim pravcima. Nastupao je u više pravaca.

Naše snage sačekale su ga, i u protivnapadu, vršeći 2 uzastopna juriša, neprijatelja razbile. Sem toga, njihov sopstvena artiljerija počela je tući po njima, što je unelo još veću zabunu. Je

Jedna bojna potpuno je razbijena i uništena, tako da od nje lutaju samo pojedine grupice. Na bojištu je ostalo mnogo leševa, oko 100 smo ih do sad pohvatili. Pohvatili bi ih sve, da nije bilo tenkova, koji su izvlačili i skupljali razbijene djelove. Nemamo još punog izveštaja o zarobljenima i plenu, ali prema dosadašnjem izveštaju, zarobljeno je prilično spremе, dosta karabina, 2 puškomitraljeza i 3 teška mitraljeza.

Što je najvažnije, oslobodili smo 2 druga /druga i drugaricu, jedinu partijku u brigadi/, koji su jučer bili zarobljeni i vođeni vezani.

Prema dosadašnjim izveštajima, izgleda da su nam 2 druga poginula, a 2 imamo ranjena.

Mi smo snagama cele brigade preduzeli dalje gonjenje i razbijanje neprijateljskih snaga.

Tražili smo i od bataljona "SOKO" i od II. Proleterske brigade sa Manjačkom četom, da se aktiviziraju i na svojim sektorima pređu u protivnapad.

Kad dovršimo akciju i sredimo podatke, poslat ćemo iscrpan izveštaj.

Nismo stigli da odemo na sastanak sa drugom Pekom i Štabom II. Krajiške brigade.

S drugarskim pozdravom,

СМРТ ФАШИЗМУ - СЛОБОДА НАРОДУ!

Pol. komesar:

Бранко

napade. Postavimo ti.

misli.

Radamo i čamice. Tu ...

Plena izgleda da je više nego što smo

Kosta

Komendant:

Kosta

16 septembra 1942. godine

IZVJEŠTAJ

o petnaestodnevnom partijskom radu
od 27-VIII do 14-IX-1942 godine

Partijski rad u I četi

1) - Četna jedinica ima 14 partijaca. U četi ima 6 kandidata i 18 SKOJ-evaca.

2) - Redovnih partijskih sastanaka jedinica je održala 1, i to: 6-IX na kojem su podnošeni izvještaji drugova o dodijeljenom radu. Izložena je politička situacija. Zaključeno je da se uvedu u Partiju drugovi i to: Bucalo Milan, Kačavenda Stojan, Knežević Svetko i Arsenluk Vlado.

3) - Vanrednih sastanaka nije bilo.

4) - Vaspitnih sastanaka jedinica je održala 2, i to: 10-IX i 12-IX. Na sastanku od 10-IX rađena je »Boljševizacija partije«, a na drugom sastanku obrađeno je »Narodnooslobodilačka borba i organizaciono pitanje naše Partije«.

5) - Sa kandidatima je održat jedan sastanak, i to: 9-IX na kojem je obrađena okružnica br. 3.

6) - Sa SKOJ-em je održat jedan sastanak, na kojem je obrađena brošura 24-ta godišnjica Crvene armije.

7) - Kulturni odbor jedino je organizovao hor za pjevanje partizanskih pjesama.

8) - Sanitetski odbor je redovno vršio svoju dužnost, jedino je bila oskudica u vodi, te se nije mogao redovno prati veš.

Partijski rad u II četi

1) - Četna jedinica ima 13 partijaca, u četi ima 13 kandidata i 19 SKOJ-evaca.

2) - Redovnih partijskih sastanaka jedinica je održala 2, i to: 28-VIII, na kojem su drugovi podnosili izvještaje o dodijeljenom im radu. Drugi sastanak održat 18-IX, na kojem je izložena politička situacija, podnošeni izvještaji drugova o dodijeljenom im radu, zaključeno je da se uvedu u Partiju drugovi, i to: Ivanović Đurađ i Bursać Radomir.

3) - Vanrednih sastanaka jedinica nije održavala.

4) - Vaspitnih sastanaka jedinica je održavala 2, i to: 29-VIII na kojem je prorađena brošura 24-ta godišnjica Crvene armije. Na sastanku održanom 13-IX obrađen je članak iz »PROLETERA« »Narodnooslobodilačka borba i organizaciono pitanje naše Partije«, te članak iz »Krajiškog Partizana« »Niko nas ne može uništiti!«

5) - Sa kandidatima je rađeno: Okružnica br. 3, »Komunistička partija i ko su sve saveznici okupatora« i »Slavenski se narodi bore rame uz rame sa Crvenom armijom«.

6) - Sa SKOJ-em je rađeno: Proglas omladini cijeloga svijeta i »Kako partizani omladinci ispravljaju greške«.

7) - Kulturni odbor je organizovao hor za pjevanje partizanskih pjesama i tečaj nepismenih.

8) - Sanitetski odbor je redovno vršio svoju dužnost.

Partijski rad u III četi

1) - Četna jedinica broji 20 članova, u četi ima 8 kandidata i 18 SKOJ-evaca.

2) - Redovna partijska sastanka jedinica je održala 2, i to: 29-VIII i 11-IX, na kojima je izložena politička situacija i podnošeni izvještaji drugova o dodijeljenom im radu. Na partijskom sastanku od 11-IX zaključeno je da se uvedu u Partiju drugovi, i to: Milješić Mirko i Kragulj Dušan.

3) - Vanrednih sastanaka nije bilo.

4) - Vaspitna sastanka održana su 2, i to: 30-VIII i 7-IX, na kojima je obrađen sljedeći materijal: Nedjeljni pregled druga Đilasa, »O kadrovima«, Okružnica br. 3.

5) - Sa kandidatima je obrađen sljedeći materijal: »Šta znači biti član KPJ i kakve su njegove dužnosti«, 24-togodišnjica Crvene armije.

6) - Sa SKOJ-em je rađeno: Proglas omladini cijeloga svijeta, o narodnim izdajicama, četnicima.

7) - Kulturni odbor je organizovao hor za pjevanje partizanskih pjesama.

8) - Sanitetski odbor je redovno vršio svoju dužnost.

Partijski rad u bataljonskoj jedinici

1) - Bataljonska jedinica ima 5 partijaca, u bataljonu ima 3 kandidata i 4 SKOJ-evca.

2) - Redovni partijski sastanak održat je 1, i to: 9-IX, na kojem je izložena politička situacija, podnešeni izvještaji drugova o dodijeljenom radu.

3) - Vanrednih sastanaka nije bilo.

4) - Vaspitna sastanka održana su 2, i to: 11-IX i 13-IX, na kojima je obrađeno: »KPJ i ko su sve saveznici okupatora«, »Narodno-oslobodilačka borba i organizaciono pitanje naše Partije«, »Godina dana Narodno-oslobodilačke borbe«.

Partijski rad bataljonskog biroa

1) - Redovni sastanak održat je 3-IX, na kojem su podneseni izvještaji delegata o partijskom radu u četnim jedinicama. Tom je sastanku prisustvovao drug Kušić, i on nam je izložio političku situaciju. Zaključeno je da se pristupi osposobljavanju i uvođenju novih drugova u Partiju, i da se pojača SKOJ.

2) - Vanredni sastanak održat je na 28-VIII na kojem je diskutovano o akciji na Mrkonjić i pokretu našeg bataljona na četnički sektor, selo Trijebovo.

3) - Vaspitna sastanka održana su 2, i to: 11 i 12-IX, na kojima je prorađen sljedeći materijal: »KP i ko su sve saveznici okupatora«, »Narodno-oslobodilačka borba i organizaciono pitanje naše Partije«.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Sekretar par. biro-a II bat.
Gojko

Četnički komandant u zapadnoj Bosni Radoslav Rade Radić u društvu njemačkih oficira u Sitnici 1942. godine (iz arhiva Muzeja narodne revolucije BiH).

Nijemci i ustaše pale naša sela (iz arhiva Muzeja narodne revolucije BiH).

Nijemci i ustaše između Gornjeg Vakufa i Jajca 1942. godine (iz arhiva Muzeja narodne revolucije BiH).

Operativni Stab N.O.P. i D.V.
za Bosan. Krajinu
dne 21 septembra 1942

VOJNOISTORIJSKI INSTITUT JMA
Arhiva Narodnooslobodilačke rata
Br. Reg. 187-1 F. III - 2892
K. 163

Naše junačka partizanska vojska vodila je žestoke bojeve čitav mjesec dana oko Banja Luke. I ako je neprijatelj raspolegao sa tenkovima, topovima, i avijonima, naša vojska izvojevala je na ovome frontu nekoliko velikih bitaka. Naši partizani pokazali su se i ovoga puta, da ih u njihovoj svetoj borbi za slobodu ne mogu zaustaviti nikakva ratna sredstva neprijatelja. Oni su rušili avijone, uništavali tenkove, zarobljavali i ubijali stotine neprijateljskih vojnika. Ove velike pobjede naše vojske odjeknule su po čitavoj zemlji, tim više što su te pobjede udruženih izbretimljenih sinova dične Srbije, junačke Crne Gore i Sandžaka, sa našim krajiškim borcima, nad udruženim snagama okupatora i njegovih najamnika. U ovoj bitci pokazalo se je još jednom, da nikakvi njemački bataljoni, Krakovci bojnice i četničke hulje nisu kadre da zaustave junačke borbe srbijanskih, crnogorskih, sandžačkih i krajiških udarnika. Povodom ovih slav-
nih bitaka koje su izvojevale ove naše hrabre brigade

POHVALJUJEM :

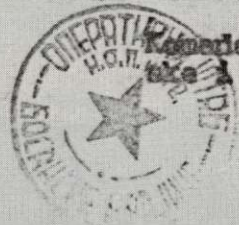
II. Srbijansku Proletersku Udarnu Brigadu, koja je za čitav ovaj mjesec dana vodila junačke borbe sa njemačkim fašistima uništivši na stotine okupatorskih vojnika i četničkih izvođača. U ovim borbama naši hrabri srbijanski udarnici pokazali su nad-naravna junaštva. Oni su jurišali na rovove i prinudili njemačke fašiste, da skaču i dave se u Vrbasu. Ovim su naši hrabri srbijanski udarnici zapečutili svojom krvlju bratstvo Srbije i naše Krajine i udarili na jčvršće temelje jedinstvu naše Narodno Oslobodilačke, Partizanske i Dobrovoljačke vojske.

I. Krajišku N.O.P. U. Brigadu, koja je u toku ovoga mjeseca, pored junačke borbi na Ključu, Sanici, Mrkonjiću i na ovome frontu oko Banja Luke pokazala velika junaštva i vještumu partizanskog ratovanja, zadavši tako neprijatelju vrlo teške udarce. Ona je u borbama sa krvoločnim Krakovim zdrugevcima do temelja uništila čitavu jednu bojnicu, udarivši neprijatelja iza leđa. Zerobila je 150 pušaka, 10 p. mitraljeza, 5 teš. mitraljeza, 5 strojnice, dosta municije i ostale ratne spremne.

II. Krajišku Narodno Oslobodilačku Partizansku Udarnu Brigadu, koja je 25 prošlog mjeseca odbila snažnu neprijateljsku motorizovanu kolonu i tom prilikom uništila : 4 tenka, 2 avijona, nekoliko kamiona i preko 100 fašiste.

Ova junačka borba naših udarnika moralno je porazila neprijatelja. Četnici već bježe prelo Vrbasa, a zdrugevci se zapopavaju do prsa u rovove. Ovaj snažni udarac naših udarnika koji je zadat okupatorskom izdajničkom olo-
žu neka bude potstrek za još jače i snažnije borbe protiv svih neprijatelja naše slobode.

Sart fašizmu Sloboda narodu

Komandant Narodno Oslobodilačke Partizan-
ske i Dobrovoljačke Vojake za Bosansku
Krajinu,

Horvica

NAPAD NA JAJCE 24.09.42.

PRVA UDARNA GRUPA

2. krajiška br sa
dobr. b/3. kr odred

1. krajiška br

1.b
2.b
3.b

DRUGA UDARNA GRUPA

2. proleterska br sa
1/3. kr odred

TREĆA UDARNA GRUPA

4. crnogorska br sa
č/1.b 3. kr odred

LEGENDA:

- naše snage
- neprijateljske snage
- neprijateljska haubica
- neprijateljski oklopni automobil

1: 50 000

0 1 2 3 km

U oslobođenom Jajcu drug Tito je izvršio smotru boraca 1. krajiške NOU brigade, nakon čega je i načinjen ovaj snimak, 28. septembra 1942. godine. U razgovoru s drugom Titom vide se Košta Nađ, Nikola Ljubičić, Davorjanka Paunović-Zdenka i Ivo Lola Ribar.

U knjizi Koste Nada »DRUŽE TITO RAT JE ZAVRŠEN«, izdavač 4. jul, 1985. godine, piše:

»Kad smo već bili pri kavi, upitao sam druga Tita bi li mogao naći vremena da izvrši smotru Prve krajiške brigade. On je već do tada stekao visoko mišljenje o borbenoj sposobnosti Krajišnika. Reče i tad, za stolom, nešto u tom smislu, a onda ustade:

- Košta predlaže da obiđemo Prvu krajišku!

To sam zaista želeo, ali nisam mislio da to učinimo odmah, u po noći. Pogledom sam dao znak Milinku Ku-

šiću. Istrčao je kao tane. Prva je bila nedaleko, u onoj Zgradi gde je 14 meseci kasnije, posle renoviranja, održano povosno zasedanje AVNOJ-a. Kad smo mi stigli, a činilo mi se kao da jurimo, brigada je već bila postrojena: oko hiljadu i dve stotine boraca u četvoroređu između sadašnjeg Doma AVNOJ-a i Plivinih slapova.

Kušić je raportirao. Stroj smo obišli drug Tito i ja. Vrhovni komandant je samo nekoliko reči rekao Krajišnicima: čestitke za Jajce, zahvalnost za herojstvo, pohvalu za odanost narodnooslobodilačkoj borbi.»

Oslobođeno Jajce septembra 1942. godine (iz arhiva Muzeja narodne revolucije BiH).

107

M.H.O. S.N.P.J.
M.H.O. S.N.P.J.
M.H.O. S.N.P.J.

OPERATIVNOM ŠTABU ZA BOSANSKU KRAJINU,

Primili smo vaš izveštaj od 4.XI.o.g.u 8,00 časova, u 12 časova.

1./ Već smo vam u ranijem izveštaju prikazali situaciju koja je nastala poslije noćasnijih borbi. Sad je situacija sledeća:

Neprijatelj se nalazi u kvartu između kanala koji vodi centralni obale Une. Izvjesni neprijateljski delovi usli su u grad oston od Iličkog Petrovog Sela pre nego što je III. Krajiška brigada bila obavestena da bi sa toga pravca moglo nešto doći.

Snage I. Krajiške brigade nalaze se neposredno pred nelikvidiranim objektima oko crkve i dobile su zadatak da sve preduzmu kako bi što pre likvidirale te objekte i naročite oslobodile prelaz preko mosta. III. Krajiška brigada se na inicijativu svoga štaba sa levim krilom povukla nazad i sad se nalazi na zapadnoj periferiji Bihaca.

Jedinice I. Krajiške brigade su i u toku današnjeg dana zauzele Garažu, štampariju i još neke zgrade u kojima se je nalazio neprijatelj. Brigada će u toku večeri preduzeti likvidaciju i ostalih zgrada.

Pošto borci III. Krajiške brigade nisu vični akcijama u gradu, mi ćemo je upotrebiti u glavnom za osiguranja akcije. ~~na grad, a vi bi mogli da nam uputite jedan bataljon II. Krajiške brigade, kako bi mogli sigurnije akciju privesti kraju.~~ *(kao što je bilo podan 11. novembra 1942.)*

I. Krajiškoj brigadi ne dostaje mina za bacače 81. mm., te ako ih tamo ima, pošaljite ih.

Na ovoj strani nalazi se zarobljena štamparija, te ako ima neki stručnjak, treba bi doći da odabere bar najpotrebnije. Mi smo preduzeli evakuaciju potrebnog materijala koji se nalazi na oslobodjenom djelu.

Javite nam gde se vi nalazite da bi mogli direktno da vam šaljemo kurire, kako bi dobijali blagovremeno obaveštenje.

Uz drugarski i borbeni pozdrav,

Št. fašizmu-Sloboda Naroči,
Zamj. komandanta O.Š.

4.XI.1942. u 15 h.

Slavko Rodić
Kom. I. Krajiške
Kurir

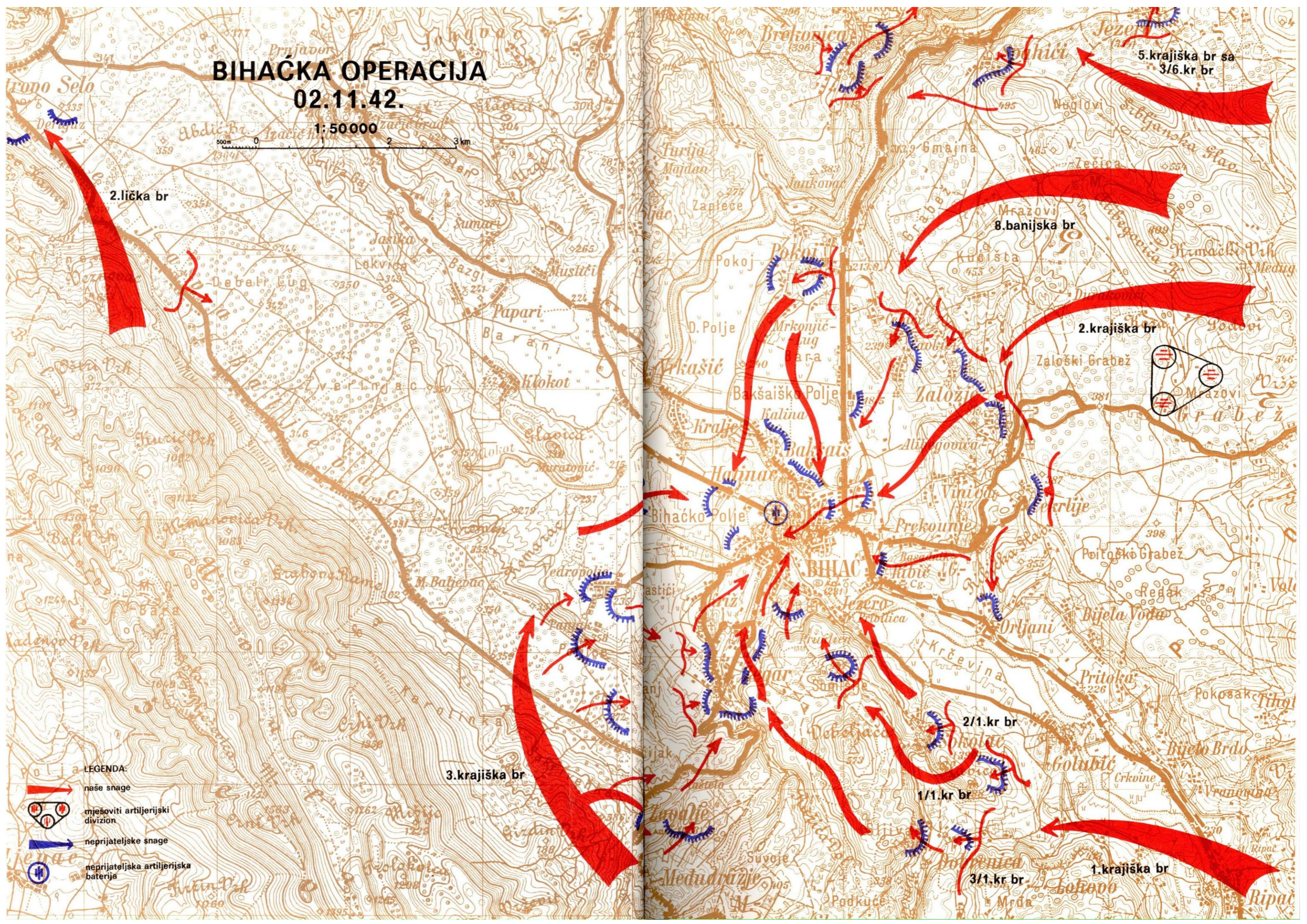

Slavko Rodić, zamjenik komandanta Operativnog štaba za Bosansku krajinu, narodni heroj. Snimak iz Bihaca, novembra 1942. godine.

BIHAČKA OPERACIJA 02.11.42.

1:50000

0 1 2 3 km

LEGENDA:

- naše snage
- mješoviti artiljerijski divizion
- neprijateljske snage
- neprijateljska artiljerijska baterija

Operativni Štab N.O.P. i D.V.
za Bosansku Krajinu
dne 4. novembra 1942 g.
u 21.30 časova

ARHIVA
INSTITUT ZA
HISTORIJU
C.G.P. BiH

INSTITUT HRP
Sarajevo

Vrhovnem Štabu NOP i NV Jugoslavije
na položaju

1/ Grad Bihać sa oko 30 sela koje smo naveli u našem ranijem izvješ-
taju oslebedjen je konačno danas u 16 časova.

Najopori

U samom gradu na levoj obali rijeke Une i u žegaru/legoru neprija-
telj je dao najžešći otpor. Najžešće berbe vedile su se jučer između 19 i
20 časova i danas od 14 - 16 časova. Danas oko 15 časova neprijatelj je dobio
pejahaenje od tri satnije sa pravca Cazina koje su bile ušle u grad. Najopori
niji jurišnih jedinica slemili su danas oko 16 časova step i tako peja-
čama neprijatelja, koji je sa oko 800 pekušas begstva u pravcu Cazina. Prili-
kom toga bežanja iz grada neprijateljsku kolonu tukli su jedinice VIII. Hr-
vatske, III. Krajiške i I. Krajiške brigade i nanijela su velike gubitke
O neprijateljskim i našim gubitcima i plenu nemamo još tačnih pe-
dataka. Navodimo samo primjerne.

Neprijateljski gubitci su oko 550 mrtvih od toga 20 oficira, broj
ranjenih je još veći. Zarebljeno je oko 850 neprijateljskih vojnika, penaj-
više demobrana, od toga oko 20 oficira.

Zaplijenjeno je: oko 600 pušaka, veći broj mitraljeza i p. mitraljeza,
oko 5 vagona razne municije, za puške, bacače i topove, dvije haubice, jedan
brdski top i tri protivtenkovska topa. Zaplijenjena je i jedna vojna bolnica
sa modernim hirurškim spravama i dosta sanitetskog materijala. Zaplijenjena
je i jedna veća štamparija, i nekoliko maternih vešila.

U svej žestokoj i žilavoj borbi, koja je trajala 42 časa, naši gubit-
ci iznose prema desetak debivenim podacima oko 50 mrtvih i 80-100 ranjenih.

U borbi istakli su se sve jedinice koje su učestvovala i te: I. II.
III. V. I. dijelovi VI. Krajiške brigade i VIII. Hrvatska Brigada. Sve su sve je-
dinice zaslužile pohvalu i stoga predlažemo, da ih Vrhovni štab pehvali.

I. Krajiška brigada je izdržala najdugetrajniju i najžilaviju berbu,
šte bi bile potrebne podučiti u pehvali.

Naš štab predlaže Vrhovnem štabu, da se dodjeli titula Narodnog Hero
ja drugu Mikanu Marjanoviću, komandiru I. čete, I. bataljona, I. krajiške bri-
gade, redem iz ekeline Prijedara, člana KPJ, koji je u borbi na Bihaću ranjen
jurišajući na čelu svoje čete na neprijateljske haubice, koje su sa svojom
vatrom sprečavale nastupanje naših snaga. Drugi mikan Marjanović sa ručnim
bama je raščeravao neprijateljsku pesadu, zauzeo haubice i stime omogućio brzo
nastupanje svome bataljonu. Druk Mikan ranjen je pet puta u ustanku. Istakao s
se u svim borbama u kome je učestvoval njegov bataljon, a naročite u borbama
Prijedaru, Ključu, Kupresu, Mrkonjiću, Jajcu i Bihaću.

Naš štab predlaže Vrhovnem štabu, da pehvali druga Ranka Šipku, stu-
dent komercijale, star 22 godine, redem iz B. Petrovca, komandanta I. bataljona
II. krajiške brigade, koji je na čelu svega bataljona upao u Bihać bez berbe.
Iste tako drug Ranko je sa svojim bataljonom upao bez berbe u Jajce.

Drug Ranko je neizmjerne hrabar i popularan među vojnicima. U
ustanku je od prvog dana i istakao se svojom hrebrešću u svim borbama koje
je vodio.

2/ Pehvali oslebedjenja Bihaća i ekelnih sela dali smo slijedeći ra-
sporee i sadatke našim jedinicama?

VIII. hrvatska brigada ima zadatak, da odmah krene preko Ostrošca
prema Casinu i da usput likvidira neprijateljske uperišta ako na njih naiđe
kao i sam Casin ako njena snaga bude zate dovoljna.

II. Liška brigada upućena pehvali likvidacije Liškeg-Petroveg sela
prema Casu i ekelnim neprijateljskim uperištima i ona će sadejstvovati sa
VIII. H. brigadom.

I. i IV. Hrvatska brigada nadiru k Slunju pehvali likvidacije Liške
Petroveg Sela u kome je učestvovala i IV. Hrvatska, brigada. Pehvali likvidacij
Liške-Petrove Sela neprijateljske snage iz Drežnice, Vagence i Rakovice pebeg

le su u pravcu Slunja, edvedeći sa sobom sve muške-sposobne stanovništvo. O
likvidaciji Liške-petrova Sela nemamo detaljan izvještaj. Drug Bakarić nas
je izvjestio, da je iz Liške-Petrova Sela pebjegle same 20 ustaša, da je zaplij-
pljenjena jedna haubica i dosta drugog ratnog materijala.

II. krajiška brigada ima zadatak, da odmah krene u pravcu B. Krupe i da ju
blekira i čim se dobiju potrebni podaci pristupiće se likvidaciji B. Krupe, sa
potrebim snagama.

V. Krajiška brigada smenjuje se sa sektora B. Krupe pehvali likvidacije
sviju neprijateljskih uperišta oko Ostrošca, šte je već izvršila i hitne odla-
zi na sektor između S. Mesta-L. Palanke i B. Japre, da pomogne jedinicama VI. K
brigade u odbrani oslebedjene teritorije i da spreči nadiranje neprijatelja
u pravcu B. Japre i L. palanke. U ranijem izvještaju naveli smo, da je
neprijatelj sa manjim snagama nadirao u ta dva pravca.

III. H. brigada debila je za sadatak nepesredne oslebedjenje grada Biha-
ća i gradsku službu.

I. krajiška brigada estaje najkraće vrijeme u rezervi oko Bihaća i upuć-
trebiće se na onome sektoru u kome bude potrebne.

Dijelovi VI. krajiške brigade učestvovali u akcijama oko Krupe i oko
Cazina.

3/ U ranijem izvještaju naveli smo, da je zarebljen pežupan velike župe
"Krbava i Pašt".

Nalog velikog župana iste župe izdat preko ustaškog logernika, rajnika
keji je likvidiran kod Ostršca, sa dvije fotografije zaberavili smo pehlati,
pa sad šaljemo.

Uz drugerski pozdrav sa

Smrt fašizmu Sloboda narodu

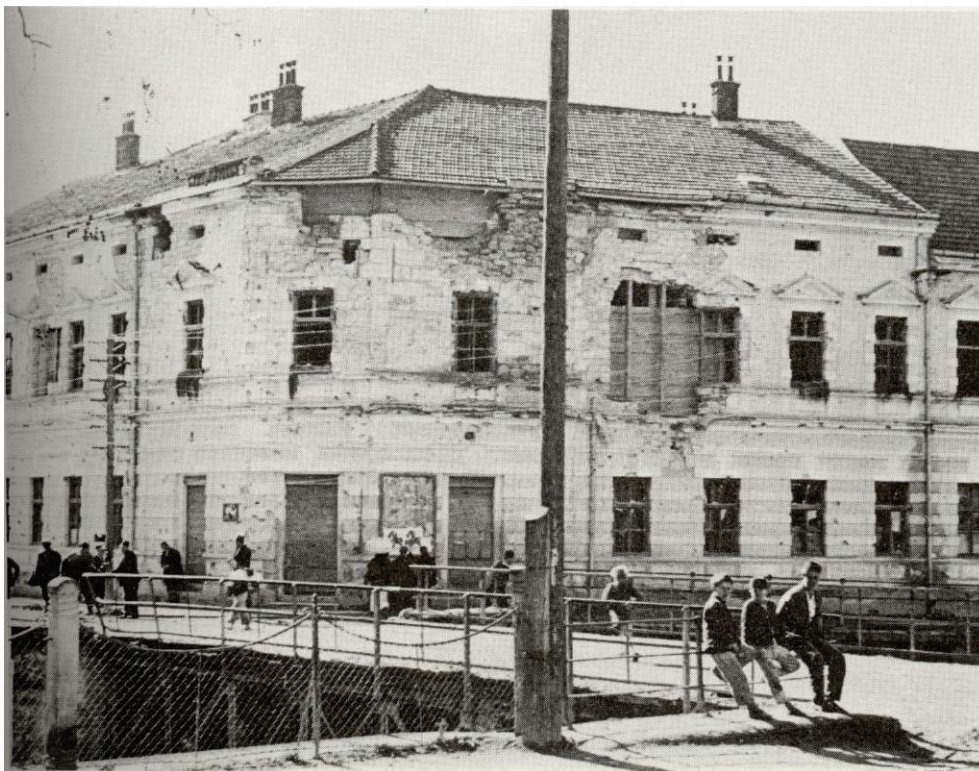
Politički komesar,

Načelnik štaba

Komandant,

Bihać, zgrada u kojoj je održano I zasjedanje AVNOJ-a (iz arhiva Muzeja narodne revolucije BiH).

Zgrada Klostera u Bihaću, iz koje su borci 1. i 3. bataljona tukli neprijatelja s onu stranu kanala i odbijali njegove juriše. U popodnevним časovima, 4. novembra 1942. godine, borci tih bataljona izvršili su odlučujući juriš preko mosta na kanalu ispred ove zgrade, uz osjetne gubitke (poginuli Ivan Gujina, Rajko Rađenović, Rudolf Turčinović, Jovo Grahovac), pod žestokom neprijateljskom artiljerijskom, mitraljeskom i puščanom vatrom. Tada su zarobljene haubice i čvorna utvrđenja u centru grada, koji je u večernjim časovima i potpuno oslobođen. Snimak iz 1942. godine (iz arhiva Regionalnog muzeja Pounja - Bihać).

STAS I KARAJONA

I. K. N. O. P. ODARNE BRIGADE

11. XI. 1942 god.

Prilož. 32

Drugarske

Stasu I. K. N. O. P. Odarne Brigade

Destavljene vam jesna drugova partizana koji su se pokazali u borbi na grad Bihać.

1. Štata Gerđijan Jevre sačinjavao 3. voda 3. desetine, pokazao se stisao je adlične bacne bombe u diviziju, a zatim jur šao.

2. Knežević Milan sačinjavao 2. voda 3. desetine pokazao se stisao je bacne bombe u diviziju i iznesio ranjene, koji su bili, najprije prilike najješće berbe.

3. Burlan Dušan pokazao se stisao je adlične bombe na svejoh desetina na bliske odstajanje, i peubijao nekoliko ustasa, i nastavio svoj zadatka dalje.

Radaković Milan puške mitraljezac pokazao se dekar i adlične je jurisao sa puške mitraljezac, i isti je uiole jednega ustaškog oficira.

2. Štata Sešuk Milan puške mitraljezac pokazao se što je prv došao de neprijateljskih bunkera i bacio bombe, i zatim otvorio vatru iz puške mitraljezac, gdje je isti i ranjen.

3. Mekterević Džes delegat 3. voda 2. štete svojeje najješa jurisanje na neprijateljski leger u legeru, bacajući bombe u neprijateljsku kasarnu tu je isti i poginuo.

4. Štata Obradović Dragimir dekar 3. desetine 3. voda 3. štete prvi je deletio de neprijateljskih ravava i pebacao bombe gdje su izbacio nekoliko neprijateljskih vojnika iz stroja.

2. Beretić Mileš partizan 2. voda 3. štete isti je sa bombama došao de neprijateljskog reva i istjerao neprijatelja iz ravava, i ako ga je neprijateljski strazar zaustavio i ispalio nekoliko puščani metaka na njega isti drug nije ni zastao nego je neprekidno se privlačio neprijateljskog bunker i pebacao bombe u bunkere i pretjerao neprijateljske vojnike iz bunkera.

Pešobne treba da se pehvale Komandir 1. štete svega bataljona i njegov zasjenik, što za neustrasivo jurisati niz ulicu prema neprijateljskim nepovinim. Tu se naročito istakao komandir 1. štete drug Vajdenin Ljubomir gdje je bacio dvije bombe u neprijateljski bunker i tu je istjerao neprijatelja. A njegov zasjenik drug Mešić naročito se istakao prilike zaubisanja jedne zgrade u kojoj su bili neprijateljski vojnici gdje je on sa svojim drugovima neustrasivo priskećio de same zgrade i bacio bombe u zgradu te polig ulatio i pehvatao neprijateljske vojnike.

Komandir 2. štete svega bataljona drug Pralpa Trivan naročito se istakao u tome što je sa svejom štetom ostao čitav dan na položaju ispred neprijatelja na 150 metara i video berbu sa neprijateljem negledajući na to što se sa snage sa njegovega d snaga krila bile počele pevlaćiti. Kad je počela neprijateljska haubica tući direktne kuću pe kuću, i on se sa svejom štetom obratio na tere peležaju sve detle dak nije dobio naredjenje za juriti.

Kad je dobio naredjenje za juriti neustrasivo je jurisao na neprijatelja zajedno sa svejom štetom i pragenio ga.

Prateći vod. Fehvaljuje se vodja bacoškog odelenja drug Jovan Jakovljević što je sa svejim odelenjem u najješćoj neprijateljskoj vatri stigao u grad i presiznio gadjanjem sa svejim bacoškom petpasogom haub snage u jurišu a ujedno uništio ike jednu desetinu neprijateljskih vojnika.

Drug Jovan Jakovljević nije se pokazao same kao dobar nišandžija u borbi na Bihaću nego se takav pokazao u svim desetinama berbama.

S E R T F A S I Z A M O S L O V O D A N A R O D N O J

Priloga: 1
[Signature]

Komandant
[Signature]

5

ДРУГОВИ КОЈИ СЕ ИЗ II БАТАЛОНА ПРЕДЛАЖУ ЗА ПОХВАЛУ

1. Карелин Тома парт. из II чете, одликовао се као изврсан бомбаш, када је метнуо бомбу непријатељу из бункера и други дан у борби на Бихаћу Јуришић је са бомбом, али је био рањен и је ускоро поднео рану у болници.

2. Шпан Драго такође се показао добар бомбаш у саједици са Карелином током, на Бихаћу и Голубићу.

3. Држиновић Јевто показао је да је одличан пуцковиц-стрелач када је са поред два бомбаша ликвидирао ровове и бункере у Голубићу. Исто такви се показало и у борби на Бихаћу.

4. Јовановић Остоја десетар, истакао се је као храбар и вјешт руководилац у акцији на Бихаћу где је погинуо. Члан К.П.Ј.

5. Кецић Миле, Бавац Владо и Ручног Раде, све тројице из III чете истакли се као вјешти и храбри бомбаша који су се и поред тешког повлачењу на Соколку привукли непријатељу и тобацали бомбе рањивши двојицу усташа и једног домобрана.

6. Мандић Милан делегат I вода I чете такође је био бомбаш али је при том рањен и након кратког времена је умро. Члан К.П.Ј.

7. Крупљанин Бошко рањен је као бомбаш. Члан К.П.Ј. из I чете.

8. Викидиновић Раде био је десетар који је уживао ауторитет код другова, био је рањен испред самог непријатељског рова. Члан К.П.Ј. из I чете.

9. Арсевић Владе је десетар који је добар борац и када је водник био рањен примио је вод и показао се врло способан и признат од свог вода. Члан К.П.Ј. из I чете.

10. Марјановић Урош. Показао се као врло добар и смион борац и десетар који се и у најтежим моментима сналази са десетином. Члан К.П.Ј. из I чете.

11. Ковачевић Мило је спасавао сам друге рањеног у кући га док је непријатељ Јуришић, говорећи: »Нећу те Миљине оставити на мекан и ја као крај тебе! Члан К.П.Ј. из I чете.

ПОДКОМАНДАР:
Кара

КОМАНДАНТ:
Питановић

Štab
3 Bataljona I.K.N.O.P.
Udarne Brigade
Položaj 10/XI 1942god.

Drugarskom

Štabu I.K.N.O.P.Udarne Brigade

Dostavljamo Vam imena i podatke drugova koji zaslužuju pohvale.

1 četa:

=====

- 1.- Turčinović Rudolf koji je prešao iz domobranske vojske u narodno-oslobodilačku ~~hrzr~~ vojsku i čitavo vrijeme u našoj vojsci pokazao se nepokolebljiv i neustrašiv u borbama. Pao je herojskom smrću prilikom jurišanja preko mosta prema haubici. ~~u ovom ogledu bio je sa svojim drugovima~~
- 2.- Guina Ivan koji je bio u Dalmatinskim odredima i poslije prebačen u Bos. Krajinu. Bio je uvijek osmijana lica i pjesmom na usnama. Vodeći borbu na Bihaću pao je prilikom jurišanja preko mosta. Pali drug Guina za čitavo vrijeme vođenja borbe na Bihaću pjevao je "Inreznacionalu" i "Oj Slaveni" i klicao drugu Staljinu i Crvenoj Armiji. Palog druga Guine sjećace se dugo njegova četa. Drug je bio kandidat za Partiju.
- 3.- Sovilj Djuro prilikom akcije na Bihać jurišao je na neprijateljske bunkere sa trubicom u ustima koja je zvučila znak juriša gdje je drug dobio ranu.
- 4.- Sovilj Dušan vodnik I voda a sada zam.komandira 1 čete pokazao se u svim dosadašnjim akcijama kao neustrašiv borac i ovoga puta u borbi na Bihaću izveo je svaki niz junačkih djela koji je jurišao prema centru grada sa puškomitraljezom krčio je put sa vatrom puškomitraljeza i bacio bombe u gimnaziju gdje je ubio nekoliko ustaša.
- 5.- Surla Branko i Tubić Vidosav u borbama na Bihaću pokazali su vještinu bacanja bombi u neprijateljske objekte. Bacili su bombe u zgradu gdje je bila Divizija i ubili 5 ustaša i nekoliko ranili. Zröhili su jedan puškomitraljez i više "Schmeisera". U borbama na Bihaću drugovi Surla i Tubić bacili su na neprijatelja po 15 komada bombi.
- 6.- Zorić Peter pokazao je neustrašivo držanje za cijelo vrijeme borbe na Bihaću gdje uhvatio dvojicu živih ustaša i jednog domobrana koji su na njega bacali plotunsku paljbu bombi. Drug je pokazao vještinu podvlačeći se ispod bombi i pohvatao ih živih.
- 7.- Radošević Grujo pokazao je vještinu podvlačenja ispod neprijateljske vatre kao i bacanje bombi u bunkere. Za čitavo vrijeme borbe na Bihaću drug je išao naprijed neustrašivo.
- 8.- Artinić Jovan istakao se na Dobnjici gdje se privlačio kroz vodu i bacio bombu u neprijateljski bunker. Drug je pokazao vještinu u svim dosadanjim borbama korišćenja zaklopa neustrašivo idući naprijed. Drug naročito zaslužuje pohvalu zarobljavajući na kakve bilo stvari on ih predaje Komandi čete.

2 četa:

=====

- 1.- Rađenović Rajko član KPJ pao je herojskom smrću prilikom jurišanja preko kanala u Bihaću. Drug u svim dosadanjim borbama pokazivao je neustašivost u borbi što je odavalo koliko mrzi neprijatelja.
- 2.- Pečanac Branko kandidat za Partiju. U svim dosadanjim borbama išao je naprijed nepokolebljivo i služio je kao primjer ostalima, rukovao je sa puškomitraljezom i vješto koristio mitraljesku vatru. Pao je u borbi na Bihaću.
- 3.- ~~Zrikić Jovo~~ Grahovac Stevo član SKOJ-a kao omladinac pokazao je svoju borbenost i veliku mržnju prema neprijateljima u svim dosadanjim borbama. Pao je prilikom juriša na zgradu koju je neprijatelj očajno branio.
- 4.- Zrikić Jovo pokazao je herojsko držanje u zgradi koju je haubica rušila i tukao sa iste zgrade ustaše koji su se htjeli podvući. Ranjen je u ovoj borbi na Bihaću.
- 5.- Milinković Nikola prešao je iz domobranske vojske u narodno-oslobodilačku vojsku početkom narodno-oslob. borbe. U svim borbama pokazao se neustrašiv i vješt borac, pobio je više fašističkih vojnika. U borbi na Bihaću ubio je 8 ustaša sa jednim rafalom iz puškomitraljeza.
- 6.- Zeljković Mišo pokazao je vještinu rukovanja sa puškomitraljezom. Išao je stalno naprijed i pobio više neprijateljskih vojnika.
- 7.- Knežević Djuro desetar sa svojom desetinom u borbi na Bihaću nastupao je prema neprijatelju potpuno vojnički i organizovano i išao je stalno sa svojom desetinom naprijed.
- 8.- Šobat Sava pokazao je vještinu podvlačenja pod neprijateljske robove i bacanja bombi. Bacio je 20 bombi u neprijateljske objekte u borbi na Bihaću.

3 četa:

=====

- 1.- Bates Janja član KPJ za čitavo vrijeme učestvovanja u narodno-oslobodilačkoj borbi pokazala se kao neustrašiv borac. U borbi na Zavolju pala je sa herojskom smrću jurišajući na neprijateljska utvrđenja.
- 2.- Džerić Sveto zam.komandira pokazao je u borbi na Zavolju da ima sposobnosti da rukovodi sa četom. Ranjen je prilikom privlačenja neprijateljskom bunkeru.

Uz drugarski pozdrav

S m r t f a š i z m u - S l o b o d a n a r o d u !

POLITKOMESAR:

KOMANDANT:

Nakon oslobođenja Bihaća, 4. novembra 1942. godine, brigada je nekoliko dana boravila u Bosanskoj Krupi, gdje je i načinjen ovaj snimak članova Štaba brigade. U prvom redu slijeva nadesno: stoje - Mladen Marin Mlado, politički komesar brigade, Milosav Milosavljević, zamjenik političkog komesara brigade, narodni heroj, Radovan Grković, član politodjela pri brigadi, narodni heroj i Milinko Kušić, komandant brigade, narodni heroj.

OBLASNOM KOMITETU SKOJ-a

Dragi drugovi,

Brojno stanje SKOJ-evaca u ovoj brigadi je 317 drugova.

I pored toga što je od dolaska politodjela rad sa SKOJ-em u brojnom pogledu bio pravilno postavljen, ipak je u izvjesnim četama (konkretno 2 četa I bataljon) Partija postavljala suviše oštro mjerilo za ulazak omladinaca u SKOJ. Tako radi izvjesnih mana (slabo održavanje reda itd.) omladinac nije mogao da bude SKOJ-evac premdaje imao veliku želju da to postane. S tim u vezi SKOJ-evci nisu bili pitani niti prethodno obavještavani o ulasku omladinaca u SKOJ, iako su oni radili i živjeli s njima.

Na radnim sastancima ima među SKOJ-ovcima kritike i samokritike, i to vrlo zdrave, no još nedovoljne.

Odgovorni po sektorima SKOJ-evci iz dana u dan sve više rade. Tako na vojnom polju skoro svi znaju rukovati s puškomitraljezima, a uče baratati i teškim. Vojne vježbe rade s mnogo volje. Zaduženi da što više politički rade sa omladincima, rade grupno po 2-3 s jednim omladincem. Iznošenje političke situacije postavljeno svakog tjedna, vrši se, ali još neredovno i nespretno. Na kulturnom polju aktivno učestvuju u bataljonskim horovima, igranju skečeva itd. Tako je dano već par priredaba na novooslobođenim terenima s uspjehom, uz široko učestvovanje omladinaca. Sto se tiče nepismenosti, tu oni ulažu najviše truda da se ona iskorijeni. Danas je već rijetkost da se nađe koji potpuno nepismen drug. Da bi se još više razvio rad po sektorima, potrebna je veća aktivnost i snalaženje sekretara.

U ovom proteklom vremenu izvjesni sekretari aktiva su se izmijenili, na čije mjesto su došli većinom omladinci puni poleta u radu. Usljed nedovoljnosti vremena oni često ne sporazumjevši se sa politkomesarom ili komandrom (pošto se svestrano radi) nemaju dovoljno vremena za rad sa aktivom. Isto tako usljed velikog broja SKOJ-evaca u aktivima (a sekretari imaju i neku vojno-političku funkciju) nisu mogli da svršavaju sve poslove. Nemaju još dovoljno samoinicijative. Zatim, nemaju dovoljno osjećaja odgovornosti i uvijek ih moram opominjati na slanje izvještaja. Izvještaji su slabi, i iz njih se ne može vidjeti pravo stanje stvari.

Da bi se mogla pravilnije razvijati SKOJ-evska organizacija, obavijestio sam partijske rukovodioce (tamo gdje je bilo nepravilnosti) o pravilnom postavljanju brojnog stanja SKOJ-a, tj. da se borbeni omladinci prime u SKOJ dok će svoje mane ispraviti u aktivu. Svim rukovodstvima SKOJ-a skrenuo sam ponovo pažnju na tu grešku. Isto je postavljeno da sami SKOJ-evci diskutuju o ulasku omladinaca u SKOJ. To je donijelo ploda i aktivni su se povećali, jer SKOJ-evci, imaju odličan kriterij za ulazak omladinaca u SKOJ. Tako napr. 2 četa I bataljona aktiv primio je odjednom 12 omladinaca u SKOJ.

U cilju što boljeg razvijanja kritike ukazivao sam na svakom sastanku aktiva i komiteta na potrebu kritike

i samokritike. Uspjeh je bio taj da su SKOJ-evci pojedinačno počeli da bilježe učinjene greške. Naravno da su takvi slučajevi stavljeni kao primjer ostalim skojevcima. Uopšte poteško ih je priučiti na pisanje bilježaka.

Na svim sastancima aktiva i komiteta obraćao sam pažnju sekretarima na potrebu što aktivnijeg rada. Oni priznaju, a i svjesni su toga da rade manje nego mogu, ali ta samokritika još ne dovodi do željenog poboljšanja.

U pogledu ispravljanja grešaka i nedostataka kod sekretara aktiva poduzeo sam sljedeće: 1. Ukazivao sam i sekretarima i vojno-političkim rukovodiocima u bataljonima i četama na potrebu planskog iskorištavanja slobodnog vremena. U posljednje vrijeme sastanci sa SKOJ-em su češći i redovitiji. 2. Sekretarima aktiva data je pomoć od Partije u jednom ili dva omladince, koji se u isto vrijeme osposobljavaju u radu sa SKOJ-em. 3. Da bi izvještaji bili što redovitiji govorio sam sekretarima o važnosti izvještaja, ali sam ih ujedno pozvao i na odgovornost ukoliko nisu podnosili izvještaje duže vrijeme. 4. Poslije svakog njihovog izvještaja ukazivao sam im na nedostatke u izvještaju, i tako ih popravljao.

U svim akcijama i borbama osjeća se da u ovoj brigadi živi SKOJ. Da to nije samo vaspitna, već i u prvom redu borbeno organizacija, to dokazuju gubici SKOJ-a u svim akcijama i borbama, dokazuju to dobrovoljci SKOJ-evci za protutenkovske vodove i za bombaše, dokazuju to uspjesi napokon ove brigade u svim akcijama, gdje SKOJ-evci učestvuju kao najmnogobrojniji kadar.

Prilikom akcije na Bihać pojavili su se slučajevi pljačke. U sprovođenju kampanje protiv pljačke SKOJ-evska organizacija doprinijela je tome da se pljačka likvidira. Prošavši kroz sve aktivne, a sekretarima, objasnili smo pravilno štetnost pljačke. Pitanje kolektiva postavljeno je u vezi sa pitanjem pljačke. Da je zaista ta kampanja imala uspjeha, moglo se zaključiti iz zadnje akcije na Bos. Novi, gdje su omladinci donosili nađenih 10 kuna, predavali ih u kolektiv, a nijedna stvar nije ni pokušana da se uzme. Na tom pitanju pljačke se nismo zaustavili već i dalje sprovodamo široku kampanju.

Uz drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

9-XII-1942 god.

RUKOVODILAC SA SKOJ-em
u
I KNO UDARNOJ BRIGADI
Zvonko

R S.

Svjestan sam toga daje izvještaj trebalo da bude ranije poslan, ali usljed stalnih akcija i pokreta ove brigade, nije se mogao napisati prije.

17-XII veće snage neprijatelja sa mitraljeskom četom, bacačima i jednim konjičkim eskadronom iskrcale su se na stanici Pejići kod Topića Brda i u streljačkom stroju krenule prema položajima koje je držao III bataljon Prve krajiške brigade. Neprijateljske snage, njih oko 4 - 500, sastojale su se od samih Njemaca, koji su krenuli iz Prijedora, da olakšaju situaciju opkoljenoga garnizona u Sanskom Mostu. Čim je borba otpočela, naši hrabri i udarnici iz I Krajiške pokazali su se dorasli za borbu s "nepobjedivim" hitlerovcima. U snažnom jurišu preko brisanog terena, Krajišnici su razbili Njemce i natjerali ih u tako panično bjekstvo, da su mnogi Njemci poskali u rijeku Sanu. Razbijenog neprijatelja, naši borci su gonili sve od 14 pa do 24 časa.

Pored 30 Njemaca koji su se utopili u Sani, na bojištu je ostalo 50 mrtvih njemačkih vojnika, a među njima i oficir Leo Kalweit. Veliki broj ranjenika, neprijatelj je odvuкао sa sobom. Zarobljeno je 6 njemačkih vojnika. Zaplijenjeno je: 4 njem. mitraljeza "Šarca" sa 2 protivavionska postolja i nišanskim spravama, jedan mali bacač sa 122 mine, oko 5000 metaka, 5 strojnica, 5 "parabeluma", nekoliko sanduka i mina za teške bacače i mnogo ostalog ratnog materijala i robe.

Ova pobjeda naših boraca naišla je na silan odjek u narodu. Mnogi omladinci iz okolnih sela javljaju se već u partizane, a jedna četnička četa javlja da bi se predala, samo da im se poštede životi. PO završetku borbe, je an starac rekao je našim borcima: "Kad sam vidio šta radite od njemačkih pasa, dajem vam svoja oba sina da se s vama zajedno bore do kraja.

18 - XII- 1942

Branko Ćopić

JEDINCA JE MAJKA DALA,
SESTRA BRATA ISPRAČALA.
OTPREMIO OTAC SINA
IDI, ZOVE DOMOVINA.
UZ RADNIKA SVOGA DRUGA,
ODE SELJAK IZA PLUGA.
ČOBAN OVCE OSTAVIO,
ĐAK SE KNJIGOM OPROSTIO.
VRIJEME DOĐE, SRCA GORE
SVI ODOŠE DA SE BORE.

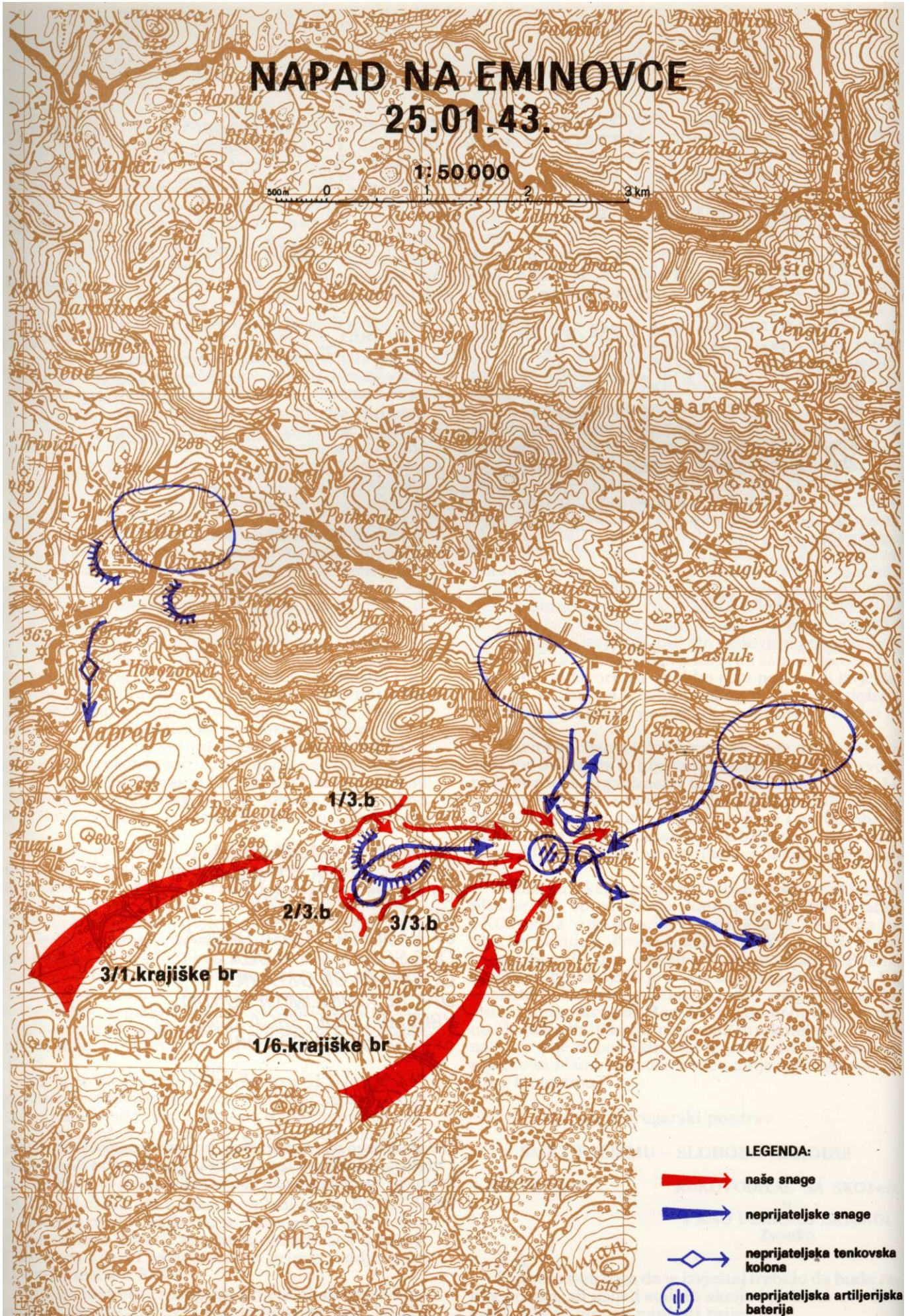
B. ĆOPIĆ

(Tekst uklesan na spomen-ploči, posvećen poginulim borcima i žrtvama fašističkog terora u selu Koluniću kod Bosanskog Petrovca, među kojima su i borci koji su bili u 1. krajiškoj brigadi.)

NAPAD NA EMINOVCE 25.01.43.

1:50 000

500m 0 1 2 3km

LEGENDA:

- naše snage
- neprijateljske snage
- neprijateljska tenkowska kolona
- neprijateljska artiljerijska baterija

3. bataljona I.K.N.O.
Udarne Brigade
Položaj 27. I. 1943. godine

Stabu I. Krajiške N.O. Udarne Brigade

Izvjestaj o akciji 25. i 26. na brdu Nagliš, koju je vršio ovaj bataljon sa snagama šeste brigade.

U vezi naredjenja štaba šeste brigade ovaj bataljon dobio je zadatak da izvrši napad na neprijateljsko uporište na brdu Nagliš koje je to i učinio. Raspored snaga ovog bataljona bio je sljedeći:

Prva četa ovog bataljona sa četom prvog bataljona šeste brigade imala je u zadatku da se probije klinom do samih kuća Veselinovića i da neprijatelju udari sa leđa, koje je to ista četa i učinila.

Druga četa ovog bataljona imala je u zadatku da napadne neprijatelja frontalno na brdu Nagliš tako da izazove na sebe vatru dok ostale snage udare s bokova, koje je to ista četa i učinila i sobom imala je jedno mitraljesko odelenje.

Treća četa ovog bataljona imala je u zadatku da prodje s desne strane sa jednom četom prvog bataljona šeste brigade i da tako udare bočno i sa leđa neprijatelju. Sa trećom četom bilo je isto jedno mitraljesko odelenje, koje su isto u potpunosti izvršile svoj zadatak.

Napad izvršen tačno u 20.30 časova. Borba je trajala svega 1. sat. U ovoj borbi ovaj bataljon ceo udarao je zajednički povezano sa svojim četama i isti se pokazao na djelu i u borbi onako kako najbolje može da se reče, da su isto i u ovoj akciji pokazali jednu visoku i odlučnu borbenost kao što su isto pokazali na Pejićima kod Prijedora. Ovdje se može da kaže da su sve tri čete tako bile aktivne i pokazale svoje neizmajerno herojstvo.

Zajednički u ovoj akciji zarobljeno je 4. brdaka topa kaliber 75. i mnogo granata, kao i ovaj bataljon što je zarobio 2. teška mitraljeza i 7. puško mitraljeza 1. bacač raketa i 3. mala račna bacača mnogo municije kao i karabina oko 40. komada i ostale vojne sprame koja se nije mogla ni prebrojati to je sve upućeno u štab korpasa. Bilo je mnogo zarobljenih konja, samara, čebadi, šatorskih krila koje nijesmo ustanovili broj.

U ovoj akciji bili su njemci, crna legija, i zdugovci. Dvije bojne drugog zgorškog druga u ovoj akciji potpunoma razbijene potučene i zarobljene. Na sektoru ovog bataljona neprijatelj je imao preko 70. mrtvih vojnika. Isto je zarobljeno 12. zdugovaca, koji su upućeni u komandu mjesta Palanku. Naši gubitci 4. mrtva i 11. ranjenih vojnika. Od ostalih ranjenika ranjen je i komandir naše prve čete.

26. ovog mjeseca naš bataljon bio je na položaju kod Bošnjaka i levo do ceste koja ide za Palanku među kojima isto imade ranjenih još 7. vojnika među kojima od ovih ranjenih imade i tri drugarice.

N a p o m e n a :

Drugovi izvještavamo vas da u ovom bataljonu imade i omanjkalo komandnog kadra koji je izranjavan prilikom vršenja akcija na ovome terenu. Drugovi. Isto vas izvještavam da nam se na ovom terenu nije mogla tako da doturi hrana sa kojom bi vojnici mogli biti zadovoljni. A povrh svega toga borci su toga svjesni da su tako sve istrpili i da nijesu ni najmanje popustili sa moralom. Borbenost i moral dosta je na velikoj visini. Pri vršenju akcije i zarobljavanja vojne sprame cat je svakom vojnik koji je bio najpotrebniji, još po neki imade lošije obučen ali obuče ga njemci pošto je na njima novo odijelo. Drugovi pošto se isto zuri i sad te sam tako zaboravio da vam odmah gore navešam da smo zarobili još tri strojnice i tri parabelum pištolja automatska.

Uz dragarski pozdrav

SMRE FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Za štab

Zan. Komandanta:

ШТАБ
Н. О. УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ
I. БОС. КОРПУСА
Од: БР 68 ✓
ДНЕ 14-III-1943. ГОД.
y 15 k

М. П. О.
БРОЈ
ОПРЕД. НАПОМЕНА
Бр. Пош. 2617
К. 781 10

ŠTABU I BOSANSKOG KORPUSA N.O.V.

NEGDE

Neprijateljska kolona koja je napadala na našem pravcu od San.Mosta, poslije likvidacije naših položaja na Paunovcu, uperena je prema Klokotovcu, Ribniku i Crkvenom.

Već 3 dana naše jedinice u sukobu su sa ovim neprijateljskim snagama oko Ključa. Neprijatelj je do sad uspio ovladati kotana južno i istočno od Ključa/kote 414, 580, 567, 569 i 515/. Neprijateljskih snaga ima još i u Ramićima.

Danas je neprijatelju stiglo pojačanje od jednog bataljona pješadije u Ključ iz Petrovca. ^{oko Ključa}

Mi smo naše položaje, koje je do sad držao Ribnički bataljon pojačali sa dva bataljona IV Brigade.

Neprijateljski napad koji je bio uperen prema selu Podsrnetici i Bunari odbijen je. Neprijateljski gubitci u poslednja 3 dana na našem sektoru su oko 50 mrtvih i ranjenih, i 2 kamiona uništena.

Prema još neprovjerenim podacima neprijatelj vrši pokret i od Banja Luke prema Sitnici, a neki četnički vođi, Drenović i drugi, došli su sa nešto četnika u Surjane.

I. Kraj. Brigada izvršila je juče pokret preko Medne, Mrkonjača i kod Crne Rijeke će izvršiti prebacivanje preko Vrbasa.

Naš Štab nalazi će se u selu Busijama. Imaćemo telefonsku vezu sa Vama, ako povežete Vaš Štab za telefonsku liniju Mlinište-Glamoč, sa IV. Divizijom i našom IV Brigadom. Štab IV Brigade nalazi će se ha Crkvenom a Štab VII Brigade u Orahovljanima.

Potrebno bi bilo da naredite IX Brigadi da pojača svoje snage na liniji Jezero-Šipovo.

Uz drugarski i borbeni pozdrav,
Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Pol. Komesar

Komandant

V. H. O. VILAPNE DIMITRIJE
 I. EOC. KOPNULA
 DNE 12. 11. 1943. GOD.

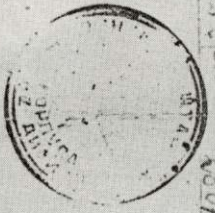
ВОЈНО-ИСТОРИЈСКИ МУЗЕЈ
 Архива Народних војска
 Бр. Пер. 10/1-21
 К. 407 А

Stanje ubojne spremne V Divizije na dan 11-1943. God.

Naziv Jedinice	Redni broj	Brojne stanje	Topova			Bacaca			Mitraljeza			Puške				Revolvera		Bombi							
			100 m/m	75 m/m	37 m/m	Protiv-- Tenkovski Teški Bacaca	Lakih	Ručnih	Jugoslave	Talijan.	Njemački	Jugoslav. +28	Talijanski	Njemački	Jugoslav.	Talijan-	Austrij.	Francus.	Jugoslav.	Francus-	Ostali	Jugoslav.	Francus.	Ostali	
Štab Divizije	140	-	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
I KNOU Brigada	1438	-	-	-	-	1	3	1	3	8	-	-	400	250	6850	5	9	-	48	56	405	376	25	27	
IV KNOU Brigada	1151	-	-	-	1	100	43	20	40	440	-	-	1855	-	8000	155	530	-	307	35	315	1	50		
VII KNOU Brigada	1319	-	-	-	1	60	43	-	2	4	-	-	32	6	570	11	1	50	307	35	315	1	50		
UKUPNO U V-DIVIZIJI	3938	-	28	1	38	3	5	1	7	12	4	4	400	250	157	14	19	509	51	23	3	410	415	1059	

Pol. komesar,

[Signature]

Komandant,

[Signature]

15